

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

**VYBRANÉ GEOGRAFICKÉ ASPEKTY
TRANSFORMACE ZEMĚDĚLSTVÍ V OKRESE
ŽĎÁR NAD SÁZAVOU PO ROCE 1990**

Bakalářská práce

Vít ROSECKÝ

Studijní program: B 1301 - Geografie

Studijní obor: Geografie - Historie

Prezenční forma

Vedoucí práce: Mgr. Pavel KLAPKA, Ph.D.

Olomouc 2008

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Geografie

Školní rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Víta Roseckého

obor

1301R005 Geografie

Název tématu:

Vybrané geografické aspekty transformace zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou po roce 1990

Selected geographical aspects of the agriculture transformation in the Žďár nad Sázavou district after 1990

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vybrané geografické aspekty transformace zemědělství v zájmovém území po roce 1990. Bakalářská práce bude pojata jako východiska pro práci diplomovou. Z toho důvodu bude věnována větší pozornost metodickým a rešeršním pasážím.

Navržená struktura práce:

1. Úvod a vymezení území
2. Cíle práce a metodika zpracování
3. Rešerše pramenů a hodnocení přístupů k problematice
4. Hodnocení vybraného geografického aspektu transformace zemědělství
5. Závěr

Summary

Seznam literatury

Bakalářská práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

Upřesnění osnovy	září 2007
Rešeršní práce	listopad 2007
Hodnocení vybraného geografického aspektu transformace zemědělství	prosinec 2007
Finalizace textové části	leden až duben 2008

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: 30 – 35 stran vlastního textu + BP v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

- BIČÍK, I. (2005): Proměny geografie zemědělství. *Geografie – Sborník ČGS*, 110, č. 2, s. 91-102.
- BIČÍK, I.; GÖTZ A. (1996): Regionální aspekty transformace českého zemědělství. In: Hampl, M. a kol.: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. UK, Praha, s. 239-253.
- BIČÍK, I., JANČÁK, V. (2002): České zemědělství po roce 1990. In: *Geografie – Sborník ČGS*, 106, č. 4, s. 209-221.
- BIČÍK, I.; JANČÁK V. (2005): *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. UK, Praha, 104 s.
- DOUCHA, T. (2002): Multifunctionality of the czech agriculture. In: Bičík, I. (ed.): *Land use/ Land cover changes in the period of globalization*. UK, Praha, s. 58-67.
- JANČÁK, V. (2003): Geografie zemědělství a rurální geografie: základní pojmy a metodické přístupy jejich výzkumu v období transformace Česka. In: Jančák, V.; Chromý, P.; Marada, M. (eds.): *Geografie na cestách poznání*. UK, Praha, s. 180-191.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: červen 2007

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2008

vedoucí katedry

vedoucí bakalářské práce

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením
Mgr. Pavla Klapky, Ph.D. a uvedl veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Olomouci květen 2008

vlastnoruční podpis autora

Rád bych na tomto místě poděkoval Mgr. Pavlu Klapkovi Ph.D. za ochotu a cenné rady, které mně byly při zpracování bakalářské práce velice nápomocné. Dále bych rád poděkoval Ing. Jiřímu Pometlovi ze Zemědělské agentury – pozemkového úřadu ve Žďáře nad Sázavou za metodické poznámky k kap. 5 (Dotační politika v okrese Žďár nad Sázavou po r. 1990).

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AEO	Agroenvironmentální opatření
BPEJ	bonitovaná půdně ekologická jednotka
CAP	Common Agricultural Policy (Jednotná zemědělská politika Evropské unie)
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
FAO	Food and Agriculture Organization – Organizace pro výživu a zemědělství při OSN
CHKO	chráněná krajinná oblast
IDS JMK	Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje
JZD	jednotné zemědělské družstvo
k. ú.	katastrální území
LFA	Less Favoured Areas – méně příznivé oblasti
LPIS	Land Parcel Identification System – systém pro vedení a aktualizaci evidence půdy dle užívatelských vztahů dle zákona 252/1997 Sb., o zemědělství
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OOP	orgán ochrany přírody
ORP	obec s rozšířenou působností
SAPS	Single Area Payment Scheme – jednotná platba na plochu
SÚJ	Smluvní územní jednotka
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
TTP	trvalé travnaté plochy
VDJ	velká dobytčí jednotka
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
ZA-PÚ	Zemědělská agentura – pozemkový úřad (regionální pracoviště MZe)
ZD	zemědělské družstvo

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
1 ÚVOD	8
1.1 Cíle práce	8
1.2 Rešerše literatury	9
1.3 Použitá metodika výzkumu	10
2 VYMEZENÍ GEOGRAFICKÉ DISCIPLÍNY	14
2.1 Geografie zemědělství, základní pojmy	14
2.2 Transformace zemědělství v ČR, etapy transformace	15
3 VYMEZENÍ ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ	20
4 ZMĚNA STRUKTURY PŮDNÍHO FONDU (LAND USE).....	23
4.1 Zemědělské výrobní podoblasti	23
4.2 Celková charakteristika změny půdního fondu	28
4.2.1 Dynamický land use jednotlivých druhů zeměděl. pozemků	32
4.2.2 Dynamický land use jednotlivých druhů nezeměd. pozemků	36
5 DOTAČNÍ POLITIKA V OKRESE ŽDÁR NAD SÁZAVOU PO R. 1990	38
5.1 Dotace dle SZIF	38
5.2 Průměrná cena zemědělské půdy	42
6 STRUKTURA ZEMĚDĚLSTVÍ V OKRESE ŽDÁR NAD SÁZAVOU.....	44
V 90. LETECH 20. STOLETÍ	44
6.1 Zemědělská produkce	45
6.1.1 Rostlinná výroba	46
6.1.2 Živočišná výroba	46
7 ZÁVĚR	47
8 SUMMARY, KEY WORDS	49
POUŽITÉ PRAMENY, LITERATURA A OSTATNÍ ZDROJE	51
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A BAREVNÝCH PŘÍLOH	55

PŘÍLOHY

1 ÚVOD

Po r. 1989 se celá česká společnost musela transformovat z centrálně plánovaného hospodářství na tržní systém. Stejně tak i zemědělství. To bylo postaveno před zcela jinou úlohu než před r. 1989. Po změně politického systému nastaly změny i ve vlastnictví zemědělské půdy, která byla zprivatizována, další změny se týkaly podpory zemědělství v podobě dotací, neméně důležitou složkou transformace bylo i vztah české společnosti k zemědělství a k zemědělcům samotným.

České zemědělství si musí zvykat na novou úlohu v rámci integrace do EU, kdy jeho nejdůležitější funkcí již není soběstačnost (díky vysoké a neekonomické i neekologické intenzitě výroby), ale v blízké budoucnosti by mělo vytvořit udržitelný a vyvážený stav venkovské krajiny.

1.1 CÍLE PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je sledovat, analyzovat a zhodnotit vybrané geografické aspekty transformace zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou po roce 1990, komparovat je s obecně přijímanými tezemi o průběhu transformace zemědělství v ČR (jejíž průběh je nastíněn v kap. 2.2).

Sledované geografické aspekty transformace zemědělství byly voleny zejména s ohledem na jejich vliv na změny vzhledu krajiny, tj. změnu struktury jak zemědělské, tak i nezemědělské půdy (za pomoci analýzy změn land use). Dalším sledovaným geografickým aspektem je analýza rozdělení území na výrobní oblasti a podoblasti a analýza distribuce území do tzv. méně příznivých oblastí (LFA), se kterými úzce souvisí rozdělování dotací na plochu zemědělské půdy (resp. trvalých travních porostů). Dále jsou zkoumány dotace poskytované zemědělským subjektům v území (tj. SAPS, LFA, AEO). Sledovaným geografickým aspektem je pak i cena zemědělské půdy, zde by mělo jít o interpretaci z hlediska závislosti přírodních podmínek, polohy, osídlení, zařazení do výrobních podoblastí atd., bude vyjádřen i finanční potenciál zemědělské půdy v jednotlivých katastrech analyzovaného území. Posledním zkoumaným aspektem je zevrubný popis transformace zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou, a to na příkladě na vývoje počtu hospodářského zvířectva, změn struktury osevních ploch, popř. kvantitativní změny produkce.

Jedním ze základních cílů této práce je stanovení základních východisek pro diplomovou práci, která se bude týkat transformace zemědělství ve sledovaném okrese. To znamená, že některé významné geografické aspekty transformace zemědělství jsou v této práci opomenuty (sociálně-ekonomické souvislosti transformace atd.), aby mohly být plně sledovány a zkoumány právě v diplomové práci, a to za použití poznatků a východisek získaných pracemi na této bakalářské práci. Jedná se zejména o průběh transformace ve sledovaném území v porovnání s jinými oblastmi (Kraj Vysočina, Česká republika), kdy by měly být objasněny regionální diference ve vývoji transformačního procesu zemědělství právě v okrese Žďár nad Sázavou. Dalším důležitým aspektem, jenž není součástí této práce (a měl by být předmětem zájmu v diplomové práci), je vztah zemědělství a venkovské krajiny, tj. zkoumání nejen produkční otázky českého zemědělství. Tento aspekt je v této bakalářské práci úžeji zpracován v rovině vztahu k dotacím, avšak k rozpracování ve větším rozsahu a do větší hloubky by bylo zapotřebí většího prostoru, než je vymezen této práci.

1.2 REŠERŠE LITERATURY

Tato předkládaná rešerše je stručným souhrnným přehledem nejvýznamnějších prací (zejména geografů), které se věnují nejen samotné transformaci zemědělství, ale též geografii zemědělství (agricultural geography) jakožto jedné ze základních humánně-geografických disciplín.

Transformace zemědělství (viz kap. 2.2) v České republice (potažmo v tehdejší ČSFR) započala v r. 1990 (BIČÍK, JANČÁK 2005) v souvislosti s přechodem od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní. Z literatury poskytující souhrnný přehled o období před r. 1990 (která byla vytvořena právě před r. 1990) je třeba upozornit zejména na monografie, učebnice a terminologické slovníky pro vysokoškolské studium (např. BIČÍK 1982; VĚŽNÍK 1987; VĚŽNÍK 1989). Dále jsou významným pramenem pro studium geografických aspektů socialistického zemědělství například práce zemědělských ekonomů, zaměřující se zejména na problematiku využívání půdy s lepší bonitou (KABRHEL a kol. 1980; SCHULZ a kol. 1984). Příčinou tohoto zájmu byly významné dotace do zemědělství podhorských oblastí za minulého režimu. Tyto dotace byly i zde směřovány do zvyšování produkce, a to i přes často nevhodné přírodní podmínky a zatěžující vliv na životní prostředí. Z dalších publikací je možné zmínit práce zabývající se interakcí zemědělství a životního prostředí v souvislosti s koncentrací a mechanizací zemědělské velkovýroby (GÖTZ 1975; GÖTZ, KRUGLOVÁ 1975).

Předtransformačním zemědělstvím (z retrospektivního pohledu po r. 1990) se blíže zabývají zejména publikace a články věnující se transformaci zemědělství jako takové (viz níže).

Většina významných studií týkajících se transformace zemědělství v ČR po r. 1990 vycházela většinou až v druhé polovině 90. let 20. století, kdy se tyto články většinou v renomovaných geografických periodikách pokouší zejména o analýzu regionálních aspektů průběhu transformace zemědělství (BIČÍK, GÖTZ 1996; PTÁČEK 1996). Metodickými otázkami výzkumu a prvním nástinem fází transformace, včetně prognóz do nejbližších let, se zabýval například VĚŽNÍK (1995).

Transformační procesy v českém zemědělství a od 2004 pak zejména dopady vstupu České republiky do Evropské unie jsou na začátku 21. století analyzovány ekonomy, zemědělci, sociology (ŘÍHA 2002; HLAVÁČEK 2002), ale samozřejmě jsou také v popředí zájmu české geografie (VĚŽNÍK 1995; HAMPL a kol. 2001; BIČÍK, JANČÁK 2002; HAMPL 2005), a co je podstatné, některé práce definují a v nových podmínkách upřesňují základní pojmy jako je geografie zemědělství (agricultural geography), rurální geografie (rural geography), agrokomples, venkovský prostor atd. (JANČÁK 2003). Dále vznikají práce věnující se komplexnímu výzkumu transformace, a to jednak na celostátní úrovni (BIČÍK, JANČÁK 2005), jednak na regionální až topické úrovni – tyto práce zkoumají např. mimoprodukční funkce zemědělství (BIČÍK, PERLÍN, ŠEFRNA 2001).

Geografií zemědělství v horském prostředí (nebo v prostředí vymezeném v této práci, tj. okresu Žďár nad Sázavou, resp. Vysočina) se zabývají též diplomové a doktorské práce vypracovávané na Masarykově univerzitě v Brně (VESELSKÝ 2006), Univerzitě Komenského v Bratislavě (MARTINÁT 2007) nebo Univerzitě Karlově v Praze (KABRDA 2004).

1.3 POUŽITÁ METODIKA VÝZKUMU

Při analýze jakéhokoliv geografického aspektu transformace zemědělství jsou stejně jako v ostatních oborech socioekonomické geografie nejdůležitější kvalitní statistická data. Jelikož je sledována změna stavu po r. 1990, přicházejí jako výchozí bod analýzy v úvahu výsledky statistických šetření o zemědělství proběhlá právě těsně před r. 1990, kdy díky značné byrokratizaci a centralizaci tehdejších JZD, státních statků byla k dispozici kvalitní data, viz například Statistická ročenka ministerstva zemědělství, vycházející každoročně v období 1962-1982) (BIČÍK, JANČÁK 2005). Avšak po r. 1990 je zemědělská statistika poněkud zanedbávána – není již věnováno tolik prostoru mikroregionální, ale ani mezoregionální úrovni

(z důvodu velkého podílu nestátních, tj. soukromých podniků s obtížněji dostupnými daty, které žádají o dodržování zákona č. 101/2001 Sb., o ochraně osobních údajů argumentují obchodním tajemství) – tj. např. okresům, ORP atd. Nejmenší územní jednotkou jsou pak zpravidla oblasti odpovídající úrovni krajů, které vydává Český statistický úřad v edici s názvem Statistické informace (řada 12 – zemědělství). Zde jsou k dispozici informace např. o sklizni zemědělských plodin, o soupisech počtu hospodářských zvířat, mechanizační prostředcích v zemědělství apod.

Nejvýznamnějším zemědělským statistickým šetřením transformačního období bylo sčítání nazvané *Agrocensus* (a to v letech 1995 a 2000), tzn. veškeré sčítání prvovýroby (definice prvovýroby – viz kap. 2.1). Bylo prováděno z rozdílných důvodů: v r. 1995 kvůli zjištění dopadu I. fáze transformace a privatizace zemědělství, kdežto v r. 2000 kvůli přípravě vstupu ČR do EU (dle doporučení FAO, které mělo za cíl zajistit srovnatelné statistické šetření v celé EU). Dále se mezi základní statistické informace o zemědělství řadí výsledky pravidelných Strukturálních šetření v zemědělství (2005, 2007), Statistické ročenky ČR, Ročenka životního prostředí ČR apod. (BIČÍK, JANČÁK 2005).

Jinak v českém statistickém prostředí nejsou dostupná plnohodnotná data pro menší územní jednotky (okresy, ORP, SÚJ, k. ú., ...), proto významným metodickým postupem je přímá práce v terénu – terénní šetření, *respondence*, dále rešerše z oficiálních internetových prezentací farem (ty mají ale pouze větší zemědělské subjekty, problém je zde i s aktuálností údajů), webů zainteresovaných institucí (SZIF, VÚZE, Mze atd.), z lokálního denního tisku, odborných periodik. V této bakalářské práci je hojně využito citací některých dat z webových stránek zemědělských podniků (viz dále kap. 5.1; 6.1; 6.2). Dalším zdrojem dat a metodických rad byla Zemědělská agentura Žďár nad Sázavou.

K nejvýznamnějším aspektům, které jsou současnou geografii zemědělství (a touto bakalářskou prací nevyjímaje) zkoumány, patří problematika využití půdy a jejich změn – *land use* (BIČÍK, PERLÍN, ŠEFRNA 2001; BIČÍK, KUPKOVÁ 2002; KABRDA 2004). Data k úhrnným hodnotám druhů pozemku (tzn. rozloha jednotlivých druhů využití ploch – tzn. orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, sady, louky a pastviny (od r. 2002 dohromady klasifikovány jako trvalé travní porosty), lesní půda, vodní plochy, zastavěná plocha, ostatní půda) jsou poměrně snadno dostupná na každém katastrálním úřadě (pro okres Žďár nad Sázavou na katastrálním úřadě Žďár nad Sázavou), centrálně na ČÚZK v Praze. Úhrnné hodnoty druhů pozemku jsou od r. 1993 v elektronické podobě, data před rokem 1993 jsou pouze na papírových arších.

Tyto hodnoty z roku 1989 byly s ohledem na dostupnost (na katastrální úřadě ve Žďáře nad Sázavou) zvoleny jako výchozí rok transformace a byly porovnávány s úhrnnými

hodnotami druhů pozemků z r. 2005 (na úrovni katastrálních území; poskytnuty Českým ústavem katastrálním a zeměměřičským, Praha), z tohoto srovnání vznikly mapové výstupy, které jsou komentovány dále (viz kap. 4.2). Důležitým metodickým poznatkem ke studiu změn land use před 1989 je fakt, že tato data z minulého režimu mohou být zavádějící, protože některé zemědělské podniky vykazovaly totiž v období před rokem 1989 menší sklizňové plochy, než ve skutečnosti obhospodařovaly, čímž si uměle zvyšovaly hektarové výnosy jednotlivých plodin (BIČÍK, JANČÁK 2005). Toto se dělo zejména za účelem splnění, popř. překročení plánu pětiletky. Z dlouhodobého hlediska (tj. v období před 30 a více lety) je značně nepřesné porovnávat změnu úhrnných hodnot druhů pozemků, a to z toho důvodu, že se oproti současnosti výrazně liší rozlohou některá jednotlivá k. ú., což je způsobeno nejčastěji chybou ve vyměřování k. ú. (BIČÍK 1998). Avšak v sledovaném období, tj. 1989-2005 dochází k minimálním rozdílům v rozlohách jednotlivých k. ú. (zpravidla v řádu několika m²). Teoretické metodické výstupy land use jsou podepřeny praktickou ukázkou a výkladem v kap. 4.

Významnou součástí této bakalářské práce je analýza dotací zemědělským subjektům, čemuž se věnuje kap. 5. Dotace udělované jednotlivým zemědělským subjektům (a to ať již osobám právnickým nebo i fyzickým) jsou udělovány přes rozpočet Evropské unie v rámci Společné zemědělské politiky EU (CAP), kdy využívání zemědělské půdy podle přiznaných dotací eviduje LPIS (blíže kap. 5.1). Dotace jsou tedy byrokraticky dobře kontrolovány, avšak kvůli zákonu zákona č. 101/2001 Sb., o ochraně osobních údajů se vyskytují problémy s zveřejňováním jednotlivých dotací. Jedinými použitelnými veřejnými databázemi, které zveřejňují informace o dotacích zemědělcům (jejich výši, počet žádostí, na jakou plochu byly uděleny atd.) jsou servery MZe – www.farmer.eu (popř. www.szif.cz). Pro zájemce o celkové studium dotací je však časově velmi náročná, protože se zde musí zadat název zemědělského subjektu, který dotace čerpá. Navíc zde není dostupná databáze podpory např. ekologicky hospodařících zemědělců.

Mnohem snazší je práce s vyhláškami vlády, které stanovují rozdělení jednotlivých k. ú. do vymezených výrobních podoblastí (vyhláška MZe ČR č. 215/1995 Sb.), méně příznivých oblastí LFA (nařízení vlády č. 241/2004 Sb.), nebo stanovují úřední cenu zemědělské půdy (příloha k vyhlášce č. 463/2002 Sb.), která je velmi dobrým ukazatelem BPEJ v daném katastrálním území (tj. jednotka vzniklá přímo z syntézy fyzicko-geografických disciplín). Vymezení LFA má přímý vliv na vzhled krajiny (díky systému dotací, které se mohou čerpat díky přítomnosti typu LFA v k.ú.), je též zajímavým socioekonomickým faktorem (vliv získaných financí na rozšíření farem, ochranu přírody

apod.). Všechny dotace (tzn. typ dotace, výše dotované částky) do zemědělských subjektů pak byly čerpány právě ze serveru farmar.eu, postup zpracování viz. kap. 5.

Při zpracování této bakalářské práce byl též nezbytným metodický návod pro práci s LFA, cenou zemědělské půdy atd. uváděný v brožurách vydávaných MZe, které jsou k dostání na každé ZA-PÚ. Zde jsou citovány zákony navíc jsou podány velmi srozumitelným stylem. Podklady pro praktickou část bakalářské práce jsou čerpány z dodatků jednotlivých zákonů, nařízení vlády, vyhlášek Mze, které byly poskytnuty zejména pracovníky ZA-PÚ ve Žďáře nad Sázavou.

Při zpracování dat byl použit program MS Office Excel, při tvorbě mapových příloh program ArcGIS 9.0 a ArcView 3.2 při Katedře geoinformatiky Přírodovědecké fakulty UPOL, nutná úprava již hotových map pomocí Corel 9.0. Samotná práce sepsána v MS Office Word, jednotlivé schémata volně upravena pomocí MS Office PowerPoint. Vlastní fotografické přílohy byly pořízeny fotoaparátem Canon A-520.

2 VYMEZENÍ GEOGRAFICKÉ DISCIPLÍNY

Zemědělství je jednou z nejstarších organizovaných lidských činností, při které člověk využívá přírodu (i když zpočátku pouze část), a to již v době neolitu, tj. před 10 000 lety (BIČÍK 1982). Zemědělství je tedy definováno jako „činnost, při níž je jednak cíleně obhospodařována zemědělská půda za účelem produkce plodin, jednak je provozován chov hospodářského zvířectva“ (JANČÁK 2003) (pozn.: existuje mnoho definic zemědělství, mnohé jsou složité na pochopení, ale drtivá většina z nich popisuje zemědělství jako výše uvedená definice). Současné zemědělství je výsledkem dlouhého vývoje jak ve šlechtění jednotlivých kultur i hospodářských zvířat, ale zároveň je i výsledkem dlouhodobého prostorového vývoje, kdy výrazně změnilo původní přírodní prostředí krajiny (BIČÍK 1982). Funkce zemědělství však nejsou pouze produkční, významné jsou i jeho mimoprodukční aspekty (péče o krajinu, ochrana životního prostředí, sociální funkce atd.)

Zemědělstvím jakožto jedním ze základních hospodářských odvětví se zabývá i geografie, a to jak fyzická (tj. pedologický o půdu, dále geografie popisuje v regionálním měřítku nadmořskou výšku, sklonitost svahů, klimatické podmínky, v globálním měřítku i vliv zeměpisné šířky a kontinentálnosti oblasti), tak i geografie socioekonomická (geografie zemědělství čerpá z celého spektra humánně-geografických subdisciplín (JANČÁK 2003, s.186), viz kap. 2.1) (BIČÍK 1982; VĚŽNÍK 1989; JANČÁK 2003).

2.1 GEOGRAFIE ZEMĚDĚLSTVÍ, ZÁKLADNÍ POJMY

„Geografie zemědělství je součástí ekonomické geografie zabývající se teritoriálními zemědělské výroby a zákonitostmi jejího vývoje v prostoru a čase“ (SEMĚJEVSKIJ 1976 In: BIČÍK 1982). Dvě základní složky zemědělské výroby (rostlinná a živočišná) zabezpečují potraviny jednak pro přímou spotřebu lidí, jednak produkují suroviny pro další zpracování v průmyslu. Velká část zemědělské produkce přitom připadá na tzv. meziprodukty (krmivo pro hospodářské zvířectvo, osivo apod.). Pro základní produkci plodin a chov hospodářského zvířectva je používán termín zemědělská prvovýroba – tj. produkce zemědělských komodit na úrovni zemědělských farem do doby, než jsou předány k dalšímu zpracování (JANČÁK 2003).

Zemědělská výroba na sebe váže části zpracovatelského průmyslu, dopravy, služeb, které tvoří soustavu propojených jednotek, která se označuje pojmem agrokomplex. Agrokomplex je tedy celek zaměřený na výrobu zemědělských produktů, na zajištění

zemědělské produkce stroji, službami, chemickými přípravky a zahrnující i navazující zpracovatelské výroby potra-vin, pochutin, textilií, zpracování vlny, kůží a mnohé další činnosti (BIČÍK 1982, JANČÁK 2003).

V poslední době zaujímá v geografii zemědělství stále významnější roli jedna z jejich subdisciplín – rurální geografie (tzn. geografie venkova). Ta studuje geografické aspekty lidských aktivit a prostorové organizace v neurbanizovaných, resp. málo urbanizovaných, tedy venkovských oblastech. Termínem venkovský prostor nebo venkov jsou označovány ty oblasti s malým počtem obyvatel, resp. s malou hustotou zalidnění, ve kterých převládají extenzivní formy hospodaření, extenzivní formy využívání půdy, tj. zemědělství a lesnictví (PACCIONE 1984 In: JANČÁK 2003; PERLÍN 2003).

Ve výše zmíněných definicích nebyla záměrně uvedena mimoprodukční funkce zemědělství. Ta nemá zatím v České republice dlouhou tradici, neboť byla za minulého režimu zcela opomíjena, kdy byla snaha pouze o co největší zisk z půdy, nikoli o půdu pečovat jako o základ krajiny (BIČÍK, JANČÁK 2002; BIČÍK 2005). Toto téma ale není jedním z cílů této bakalářské práce, proto je zdárně opomíjeno, byť je v transformačním období velmi aktuální (JANČÁK 2003).

2.2 TRANSFORMACE ZEMĚDĚLSTVÍ, ETAPY TRANSFORMACE

Transformace zemědělství v ČR je stále neukončený proces, tudíž její zevrubný popis se v čase může částečně změnit. Významněji se geografickým aspektům transformace zemědělství jako takové věnují zejména články a výzkumné projekty (viz rešerše, avšak zejména: VĚŽNÍK 1995; BIČÍK, GÖTZ 1996; PTÁČEK 1996; BIČÍK, JANČÁK 2002), ale též neméně podstatné jsou i publikace (zdroj pro popsání transformace zemědělství v této bakalářské práci: BIČÍK, JANČÁK 2005; HAMPL a kol. 2001, HAMPL 2005).

Na přelomu 80. a 90. let minulého století došlo v tehdejším Československu ke změně politické situace. Základními politickými změnami byly vytvořeny předpoklady k zahájení transformace české a slovenské společnosti. Tím byla nastartována řada procesů v hospodářství, ve společnosti a pozvolna i v myšlení obyvatelstva. Tyto procesy, spojené s přechodem od centrálně řízeného hospodářství k tržnímu prostředí, souhrnně nazývané transformací, představují ve vývoji (nejen) československé společnosti mimořádně zajímavé období. Jde totiž o jevy a procesy časově i územně zcela unikátní. Proto vedle řady dalších oborů se jimi zabývá i geografie, především ekonomická a sociální (ta v užším slova smyslu),

ale i geografie fyzická, neboť mnohé dopady transformace zásadním způsobem postihují využití země a krajinný pokryv, resp. přetváří krajinu jako celek.

Transformační procesy velmi výrazně ovlivnily také stav českého zemědělství a venkovské krajiny, analýza viz obr. 1 na str. 19.

Transformace představuje v Česku nový, jinde neznámý proces přechodu společnosti a hospodářství od centrálně plánovaného k tržnímu. Transformace nejen hospodářství je v životě státu a jeho obyvatel mimořádně složitým obdobím, a to z více příčin.

Především jde o zásadní změny organizace hospodářského a společenského života, dotýkající se každého člena dřívější totalitní společnosti. Transformaci můžeme z ekonomického pohledu vnímat jako dynamický proces modernizace hospodářství a společnosti proti strnulému a málo dynamickému vývoji v totalitním období. Tato modernizace probíhala v zemích západní Evropy a dalších nejvyspělejších zemích světa v podstatě kontinuálně jako reakce na hlavní impulzy přicházející ze světa (ropná krize, internacionalizace a globalizace ekonomiky atd.). V totalitních zemích probíhaly tyto mezinárodní a globální vlivy v důsledku uzavřenosti hospodářství a společnosti v úrovni státu, resp. RVHP, ale jen omezeně. Proto můžeme vnímat probíhající proces transformace hospodářství a společností bývalých totalitních států také jako proces internacionalizace a výraznějšího uplatnění vlivů na stav, struktury a dynamiku, jednak v hospodářství, jednak ve společnosti.

České zemědělství prošlo po 2. světové válce (resp. po r. 1948) radikálními změnami. Kromě nástupu socializace na venkov se tyto radikální změny odehrály především v pohraničních oblastech Českých zemí (odsun českých Němců) – avšak v okrese Žďár nad Sázavou nebyl po r. 1945 výraznější podíl českých Němců. Samotná socializace venkova byla dalším klíčovým procesem s nejširšími a zásadními dopady na venkovský prostor, jeho kvalitu, strukturu, sociální klima i způsob života (především rozorání mezí, výstavba velkých objektů, středisková soustava osídlení, vyklidňování a stárnutí venkova, výrazné ekologické problémy, ztráta základních prvků soužití venkovské komunity atd.). Rok 1989 a následující roky přechodu od socialistického k tržnímu zemědělství přinesly do venkova další nové, zcela zásadní prvky.

Byť se zdánlivě mohlo „navazovat“ na stav z počátku roku 1948, mnohé se vrátit nezdařilo či to dokonce bylo zcela nemožné (to je např. případ zcelení polí rozoráním mezí a vytvoření velkých lánů, likvidace mnoha objektů, případně jejich přeměna na druhé bydlení, jiná úroveň ochrany přírody atd.). Vliv politických impulzů na změny využití krajiny byl tedy značný.

Na počátku transformačního období došlo k zásadní změně zemědělské politiky. Významnou celoplošnou podporu zemědělské produkce ze strany státu v totalitním období vystřídala politika omezené podpory neprodukčních funkcí zemědělství (neprodukční funkce zemědělství – např. ochrana vodních toků, údržba krajiny, cest, zalesňování, zatravnění, ochrana zeleně apod.) cestou cílených projektů směřujících k podpoře nejen zemědělských podniků. Velmi nízký zisk farem je způsoben nadbytkem zemědělské produkce a do určité míry pramení i z konkurence štedře dotovaných produktů zemědělství EU a koncentrací velkého podílu na zisku z prodeje zemědělské produkce do výkupních zpracovatelských a obchodních firem (viz kap. 5.1).

Procesy transformačního období probíhaly ve venkovském prostoru v různém čase a odlišně dlouho. Část transformačních procesů v zemědělství již byla ukončena, část ještě probíhá, některé lze očekávat ještě v budoucnu. Z tohoto pohledu vnímáme čtyři základní více méně po sobě jdoucí etapy transformace zemědělství v České republice (BIČÍK, JANČÁK, 2005).

První etapa probíhala v letech 1989-1995, kdy byla dokončena podstatná část privatizace a restitucí. Došlo k zásadní restrukturalizaci agrokomplexu a ke změně forem zemědělských podniků. Podstatně se snížila intenzita zemědělství a celkový objem produkce (viz dále, zejm. kap. 4.2 a kap. 6). To vedlo k celkově šetrnějšímu zemědělskému hospodaření především podstatným snížením používaných objemů umělých hnojiv (zde se vyskytuje i do té doby neznámý ekologický faktor).

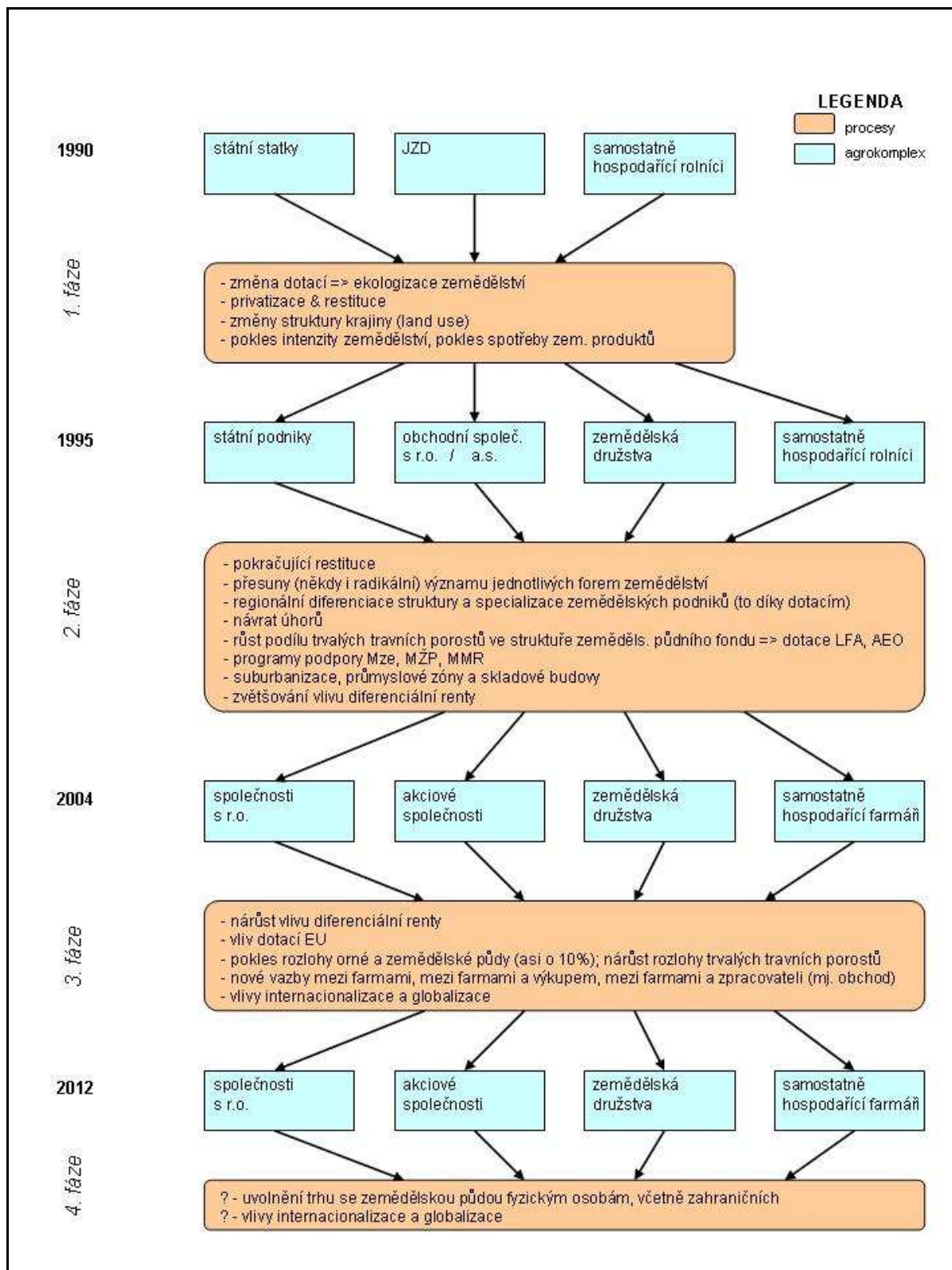
Druhá etapa transformace českého zemědělství je datovaná lety 1996-2004. V tomto období došlo k ukončení většiny restitucí a k narůstání rozdílů mezi strukturou vlastníků zemědělské půdy a jejich uživateli. Naprostá většina restituentů nezačala totiž sama hospodařit (a to např. z důvodů věku, vzdálenosti bydliště od míst restituce, nezájmu o zemědělské podnikání atd.), ale navrácenou půdu dala k dispozici přežívajícím zemědělským podnikům v místě, kde půdu restituovali. V tomto období dochází k většímu prosazení diferenciální renty (diferenciální renta – trvalý přebytek zisku nad průměrným ziskem), závislé na poloze a přírodních podmínkách. V okolí větších sídel se objevuje fenomén záboru zemědělské půdy z důvodu výstavby obslužných a skladových center, výstavba rodinných domků atd. (v případě okresu Žďár nad Sázavou zejména k. ú. Velké Meziříčí, k. ú. Žďár nad Sázavou). V tomto období je zřetelný nástup nových jevů, ovlivňujících strukturu ploch, resp. kvalitu krajiny (za minulého režimu téměř neznámý úhor, vzestup rozlohy zatravněných ploch, nárůst lesních ploch – viz land-use, kap. 4.2, str. 30). Mění se též struktura rostlinné výroby, zemědělství se přizpůsobuje novým požadavkům na biozemědělství, významné je

pěstování technických plodin – např. plocha i sklizeň řepky se v období let 1990 a 2007 více jak ztrojnásobila (www.czso.cz).

Třetí etapa transformace českého venkova a zemědělství začíná rokem 2004, tedy datem připojení Česka do EU, a bude končit kolem roku 2012, kdy bude teprve uvolněn trh s půdou i pro zahraniční zájemce. Po roce 2012 se srovnají (podle vyjádření zainteresovaných zemědělců a ZA-PÚ se *snad* srovnají) dotace z EU do zemědělství (více o dotacích viz kap. 5.1). Díky globalizačním a internacionalizačním vlivům poroste přirozené konkurenční prostředí, což bude mít za následek zánik některých zemědělských podniků. Z hlediska struktury využití ploch můžeme očekávat další úbytky orné a zemědělské půdy, neboť Česko (a okres Žďár nad Sázavou není výjimkou) má ve srovnání se sousedními zeměmi podobných přírodních podmínek stále vyšší podíl obou kategorií. Poroste také podíl lesních a zatravněných ploch, a to mj. i díky podpoře různými programy české vlády.

Čtvrtá fáze transformačního období začíná rokem 2012, kdy bude uvolněn trh se zemědělskou půdou. Čeští farmáři budou moci očekávat plnou podporu na úrovni ostatních zemí EU. Po tomto roce by se měla stabilizovat krajina i celý agrokomples. Nový agrokomples by měl představovat nikoliv uzavřený, ale otevřený dynamický systém pružně reagující na globalizační impulzy, zejména impulsů z EU.

Obr. 1: Schéma transformace zemědělství Česka (upraveno dle BIČÍK, JANČÁK 2005)

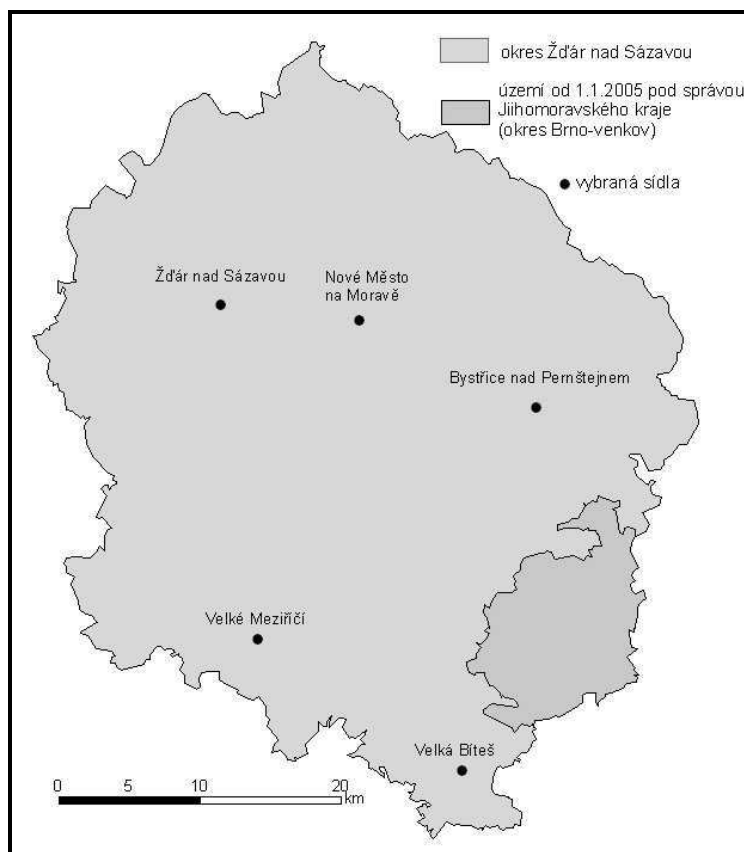
3 VYMEZENÍ ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

Okres Žďár nad Sázavou je rozlohou největším z 5 okresů kraje Vysočina, nacházející se v severovýchodním cípu tohoto kraje, sousedící s okresy Havlíčkův Brod a Jihlava na západě, s okresem Třebíč na jihu, s okresem Brno-venkov na jihovýchodě, s okresem Blansko na východě a s okresy Svitavy a Chrudim na severu.

Okres Žďár nad Sázavou prodělal posledních třech letech jisté územní změny. Jednak od něj přešlo k 1.1. 2005 dle zákona č. 387/2004 Sb. dohromady 24 obcí, tj. celkem 38 k. ú. do Jihomoravského kraje (tj. do okresu Brno-venkov, obr. 2), jednak k němu přibyly k 1.1 2007 dvě k. ú. z okresu Třebíč (Oslavička a Tasov) a k.ú. Meziříčko z okresu Jihlava (tab. 1).

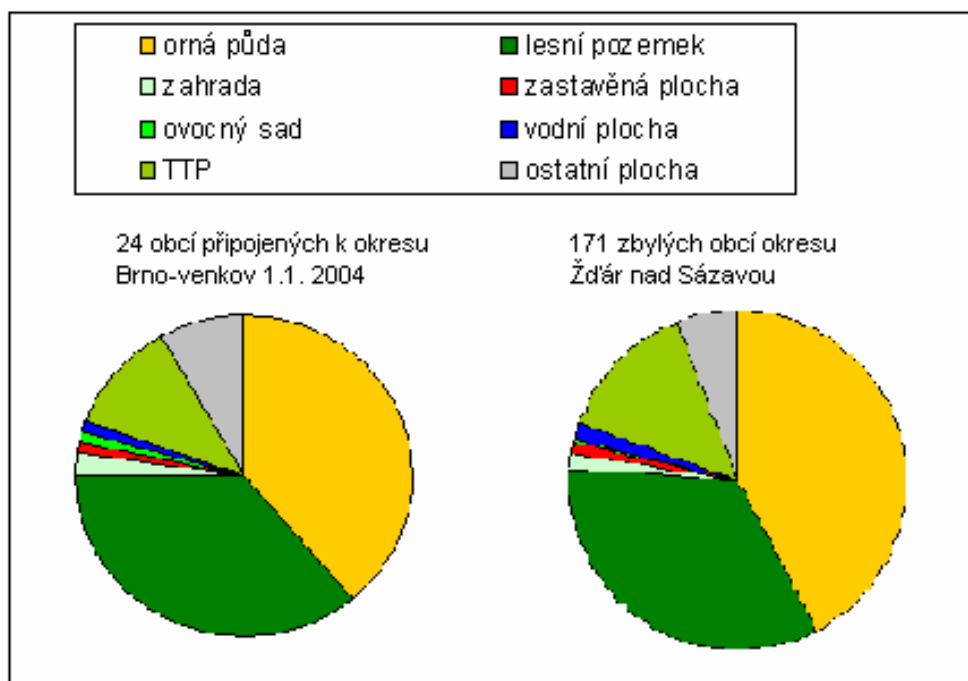
Bývalých 24 obcí okresu Žďár nad Sázavou (celkově tvořilo přes 7,7 % rozlohy okresu Žďár nad Sázavou) se od něj odtrhlo na základě vlastního rozhodnutí, zejména kvůli významné dojížděce jejich obyvatel za prací do Tišnova nebo Brna, neboť mohli začít naplno využívat služeb IDS JMK, navíc pro ně bylo značně nepohodlné řešit administrativní problémy ve vzdáleném okresním, resp. krajském městě (jejich seznam viz příloha č. 2).

Obr.2 Územní změny hranice okresu Žďár nad Sázavou k 1.1.2005 (převzato z VESELSKÝ 2006)

Těchto 24 obcí mělo odlišnou strukturu půdního fondu, jak je zřejmé z obr. 3 (a částečně i z přílohy č. 2), navíc mělo i odlišnou strukturu zemědělské půdy, kde významnější procento z celkové zemědělské půdy zaujímaly sady a zahrady. Tato oblast má příznivější klimatické podmínky (nižší nadmořská výška, orientace svahů na jih) než zbytek okresu Žďár nad Sázavou, a i díky tomu je tradičním producentem sadbového ovoce. Sady zde mají mj. i významný krajinnotvorný ráz. V této oblasti neprobíhala transformace zemědělství po r. 1990 stejnými procesy jako u zbytku okresu Žďár nad Sázavou (VESELSKÝ 2006), proto nebyla tato oblast o rozloze přes 11 580 ha zahrnuta do území, které je v této práci hodnoceno. Dalším neméně důležitým faktorem, proč s obcemi (dnes již patřícími do okresu Brno-venkov) dále nepracovat v rámci okresu Žďár nad Sázavou (tzn. v rámci zájmového území) byla kompatibilita jednotlivých dat, kdy se do celkového land use před 1.1. 2005 tyto obce nezapočítávaly.

Obr.3 Rozdíl ve složení struktury půdního fondu odpojených obcí a zbytku okresu Žďár nad Sázavou k roku 1989 (pramen: Údaje katastru nemovitostí Žďár nad Sázavou)

Podobná je situace i v případě nově přibylých obcí z okresu Třebíč a Jihlava, které tvoří zanedbatelné procento (konkrétně necelých 1,7%) z celkové rozlohy okresu, a proto i z důvodu možných komplikací (např. struktura půdy před r. 1993 není elektronicky zpracovaná, proto se tyto údaje nachází pouze na katastrálním pracovišti v Třebíči, resp.

v Jihlavě) nejsou zahrnuty do zájmového území. Struktura jejich půdního fondu viz tab. 1 a obr. 4.

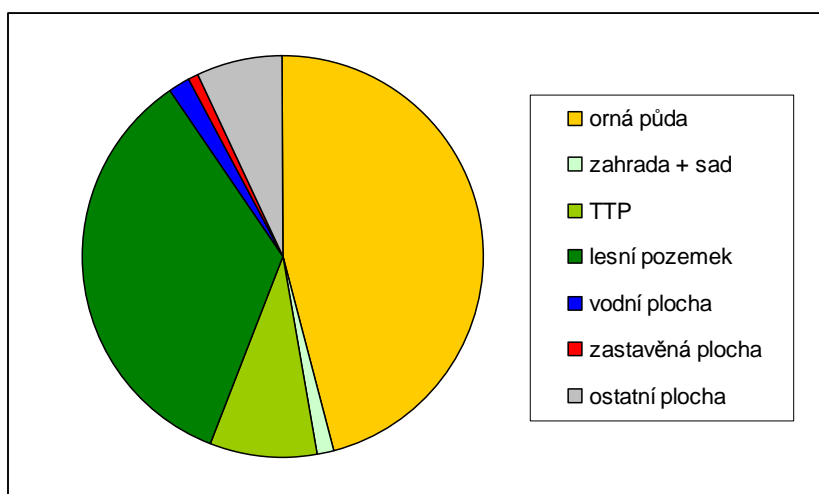
Tab.1 Struktura půdního fondu nově připojených k. ú. k okresu Žďár nad Sázavou k 1.1. 2007

↓název k. ú.↓	orná půda (%)	zahrady a sady (%)	TTP (%)	lesní půda (%)	vodní plocha (%)	zastavěná plocha (%)	ostatní plocha (%)	Celkem (ha)
Meziříčko u Jihlavy	31,37	0,69	9,91	49,10	0,90	0,70	7,34	884,7351
Oslavička	44,31	0,67	11,28	33,22	3,53	0,88	6,10	419,4053
Tasov	55,82	1,79	6,79	26,32	1,22	1,12	6,95	1370,8462

(pramen: Údaje katastru nemovitostí Velké Meziříčí)

Obr. 4 Struktura půdního fondu nově připojených k. ú. k okresu Žďár nad Sázavou k 1.1. 2007

(pramen: Údaje katastru nemovitostí Velké Meziříčí)

Území, kterým se dále zabývá tato práce je tedy vymezeno jako okres Žďár nad Sázavou s hranicemi k 1.1. 2005, bez obcí Meziříčko u Jihlavy, Oslavička a Tasov.

V zájmovém území, jemuž se věnuje tato bakalářská práce je tedy dohromady:

171 obcí v 298 k. ú. na celkem 155 594 ha (= 1 559,4 km²) půdy.

4 ZMĚNA STRUKTURY PŮDNÍHO FONDU (LAND USE)

Využití půdy, struktura půdního fondu, je důležitým ukazatelem ekonomického a ekologického potenciálu daného území. Změny ve struktuře půdního fondu jsou výsledkem vzájemného působení přírody a společnosti, nicméně ve sledovaném transformačním období jde spíše než o změnu fyzicko-geografických podmínek o vliv proměn společnosti a ekonomiky na využívání půdního fondu. Nejde jen o samotný vliv na zemědělskou prvovýrobu, ale zejména o vliv na ráz celé krajiny, jejíž management by měl být cíleně řízen (pomocí legislativy, dotací) k jejímu trvale udržitelnému využívání (HAMPL 2001; JANČÁK 2003; KABRDA 2004; BIČÍK, JANČÁK 2005).

Jak bylo již uvedeno v kapitole 2.1, celková struktura půdního fondu zaznamenala výraznou proměnu právě v transformačním období. Za posledních 18 let se struktura půdního fondu změnila tak výrazně, jak ještě nikdy v takto krátkém časovém období necelých dvou dekad – snad pouze s výjimkou situace v poválečném pohraničí (KABRDA 2004; BIČÍK, JANČÁK 2005;). Jedním z nejviditelnějších projevů těchto proměn jsou změny ve využití ploch (land use). Na základě analýzy stavu a změn land use se pak mohou vymezit, regionalizovat specifické oblasti s převládající strukturou půdního fondu či oblasti, kde došlo v průběhu transformace u tohoto hlediska k obdobným procesům.

4.1 ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBNÍ OBLASTI A PODOBLASTI

Veškerá půda v České republice je evidována, neboť zemědělství má v českých zemích tisíciletou tradici a již odpradávná se postupně objevují snahy registrovat půdu zejména pro účely výpočtu daní, odvodů, evidence majetku atd. (dnes – katastr nemovitostí). Půda je využívána celou společností k nejrůznějším účelům (hospodaření, zástavba atd). Pakliže je půda lokalizována v různých přírodních podmínkách (má lepší/horší předpoklady pro zemědělské využívání), které ji zvýhodňují nebo naopak handicapují oproti ostatním územím, je nutné veškerou zemědělskou půdu rozdělit do podobných regionů, kde jsou podmínky pro zemědělské hospodaření relativně stejné (a umožňují pěstování obdobných plodin). Za minulého režimu byla zemědělská půda rozdělena podle mnoha kritérií (GÖTZ, NOVOTNÁ 1995; BIČÍK, JANČÁK 2005):

- do r. 1952 (již z dob 1. republiky) byla zemědělská půda členěna do čtyř výrobních oblastí (řepařská, obilnářská, obilnářsko-bramborářská a píceňářská), základní jednotkou byly

tehdejší soudní okresy. Regionalizace byla provedena podle přírodních podmínek, méně se však bral zřetel na ekonomické hledisko půdy (poloha území vůči významným střediskům spotřeby),

- v letech 1952-1958 byly vytvořeny na základě komplexního výzkumu přírodních, ale částečně i ekonomických podmínek pro zemědělství čtyři tzv. výrobní typy – zde byla sledována kritéria klimatická, fenologická (tj. sledování časového průběhu periodicky opakujících se životních projevů u vegetace) a především půdní (půdní typy i druhy), dále i ekonomické aspekty – zastoupení orné půdy atd. Výrobní typy proto nemusely kopírovat výrobní oblasti (byly i jinak nazvány: kukuřičný, řepařský, bramborářský a horský). Dle těchto výrobních typů byly většinou určovány plodiny vhodné k pěstování,
- v letech 1959-1967 se těchto výrobních typů použilo na vymezení pěti základních výrobních oblastí (kukuřičná, řepařská, bramborářská, bramborářsko-ovesná a horská) a jedenácti podoblastí. Nicméně v těchto třech výše uvedených soustavách byly vysoce generalizovány přírodní podmínky,
- proto byl koncem 60. let zpracován nový systém zemědělských přírodních oblastí (dle dlouhodobých ekologických charakteristik, zejména pak k vhodnosti pěstování hlavních zemědělských plodin), a to ve 14 zemědělských přírodních oblastech (zemědělské přírodní oblasti nížinné teplé, nížinné, pahorkatinné, vrchovinné),
- v 80. letech došlo k vymezení nových zemědělských výrobních oblastí dle BPEJ. Tato soustava upravuje (nikoliv nahrazuje, tzn. všechny zde popsané klasifikace jsou pro tuto důležité) dřívější výrobní podoblasti, zachycuje klimatické, půdní, reliéfové podmínky zemědělské výroby, dbá též ekonomických charakteristik. Území jsou zařazena do produkčních tříd zemědělské půdy. Nejlepší půda má index 100 (v ČR některé k. ú. okresů v Podyjí a v Hornomoravském a Dolnomoravském úvalu). Na základě toho bylo vyčleněno 42 bonitních tříd, kdy I. třída má index 96, další se snižují vždy o 2. Pojmenování zemědělských výrobních oblastí vychází z již vžitého názvosloví (viz výše). Každá výrobní oblast se člení do tří až šesti podoblastí na základě bodového hodnocení produkční schopnosti půd.

Nové zemědělské výrobní oblasti a podoblasti nahrazují staré zemědělské výrobní oblasti z roku 1959, byly zpracovány VÚZE v roce 1996 na základě výsledků bonitace zemědělských půd ČR (v 80. letech), jejich ocenění podle vyhlášky MF č. 178/1994 Sb.,

a vyhlášky MZe ČR č. 215/1995 Sb. Při vymezení ZVO bylo přihlíženo i k transformačním změnám, ke kterým došlo v zemědělství v období 1991 – 1995.

„Zemědělské výrobní oblasti (ZVO) a podoblasti charakterizují výrobní podmínky a využití zemědělského půdního fondu ČR z hlediska půdně klimatických podmínek území bez ohledu na administrativní hranice vyšších územních celků (okresů, regionů). Tato kategorizace území vytváří třídící základnu katastrálních území a zemědělských podniků v nich hospodařících. Slouží pro účely zemědělské statistiky pro srovnávací hodnocení podnikatelských subjektů, analýzy jejich produkčních a ekonomických výsledků a k tvorbě a ověřování různých cenových a jiných ekonomických opatření, jakož i pro řešení základních opatření regionální politiky v zemědělství“ (zákon 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu).

Soustava nových zemědělských výrobních oblastí a podoblastí člení zemědělsky využívané území České republiky do pěti výrobních oblastí a do 21 podoblastí.

Z hlediska agroekologických a ekonomických předpokladů území jsou vymezeny následující zemědělské výrobní oblasti (GÖTZ, NOVOTNÁ 1995):

- zemědělská výrobní oblast **kukuřičná** (s označením **K**), typ kukuřično-řepařsko-obilnářský, vyskytující se na rovinách a mírně zvlněných terénech do 200 m n. m.,
- zemědělská výrobní oblast **řepařská** (s označením **Ř**), typ řepařsko-obilnářský, tento se vyskytuje podobně jako kukuřičné na rovinách a zvlněných terénech (zpravidla do 350 m n. m.),
- zemědělská výrobní oblast **obilnářská** (s označením **O**), v ČR nejrozšířenější (přes 25 % výměry zemědělské půdy), vhodná pro obiloviny a řepku, přechod mezi oblastí řepařskou (Ř) a oblastí bramborářskou (B),
- zemědělská výrobní oblast **bramborářská** (s označením **B**), typ bramborářsko-obilnářský, vyskytující se na pahorkatinách,
- zemědělská výrobní oblast **pícninářská** (s označením **P**), typ pícninářský s výskytem na vrchovinách s rozhodujícím zaměřením na chov skotu.

Protože ne všechny výrobní podoblasti jsou v okrese Žďár nad Sázavou zastoupeny, budou v podrobnějším popise (viz níže) objasněny pouze ty zemědělské výrobní podoblasti, které se nachází ve vymezeném území okresu Žďár nad Sázavou. Z obr. 5 je patrné, že zemědělské výrobní podoblasti kopírují fyzickogeografickou charakteristickou skladbu reliéfu vymezeného území, tedy že pícninářské podoblasti jsou převážně v severní části okresu, naopak podoblasti bramborářské (B1) se nachází v rovinnatém reliéfu na jihovýchodě atd. (podrobná regionalizace v kap. 4.2)

Pozn.: obilnářská výrobní podoblast je vymezena v některých k. ú. bývalých obcí okresu Žďár nad Sázavou, které se ovšem připojily k okresu Brno-venkov, nejsou proto součástí vymezeného území (kap. 3), nejsou tudíž v daném výčtu zahrnuty.

Agroekologická a ekonomická charakteristika zemědělských výrobních podoblastí nacházejících se v okrese Žďár nad Sázavou (vymezení upraveno dle VÚZE 1996)

Zemědělské výrobní podoblasti bramborářské

B1 – zahrnuje území v mírně teplém a vlhkém klimatu, převážně v nadmořské výšce 400 až 550 m. Terén je převážně mírně zvlněný s malou horizontální a vertikální členitostí (sklonitost do 5°). Převažují půdy s průměrnou produkční schopností, vhodných pro pěstování obilnin, krmných plodin a řepky olejné, avšak nejvhodnější pro pěstování konzumních brambor. Jsou v ní zastoupeny převážně k. ú. s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků vyšší než 5,- Kč/m². Produkční schopnost půd je průměrná nad 50 bodů. Na celkové výměře zemědělské půdy ČR se podílí 1,9 %.

B2 – zahrnuje území převážně v mírně teplém, vlhkém a mírně chladném klimatu v nadmořské výšce 400 a 550 m. Terén je převážně mírně zvlněný a členitý, s poměrně nízkým zastoupením půd svažitých (do 7° sklonitosti). Pěstební podmínky jsou ještě nadprůměrné pro pěstování konzumních a sadbových brambor a slabě podprůměrnými podmínkami pro pěstování obilnin, krmných plodin a řepky olejné. Jsou v ní zastoupeny k. ú. s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků v rozmezí 4,- až 5,- Kč/m². Produkční schopnost půd je v rozmezí 44 až 50 bodů. Je výrazně zastoupena v okresech Benešov u Prahy, Pelhřimov, Jindřichův Hradec, Tábor, Havlíčkův Brod, Uherské Hradiště a Žďár nad Sázavou. Na celkové výměře zemědělské půdy v ČR se podílí 6,0 %.

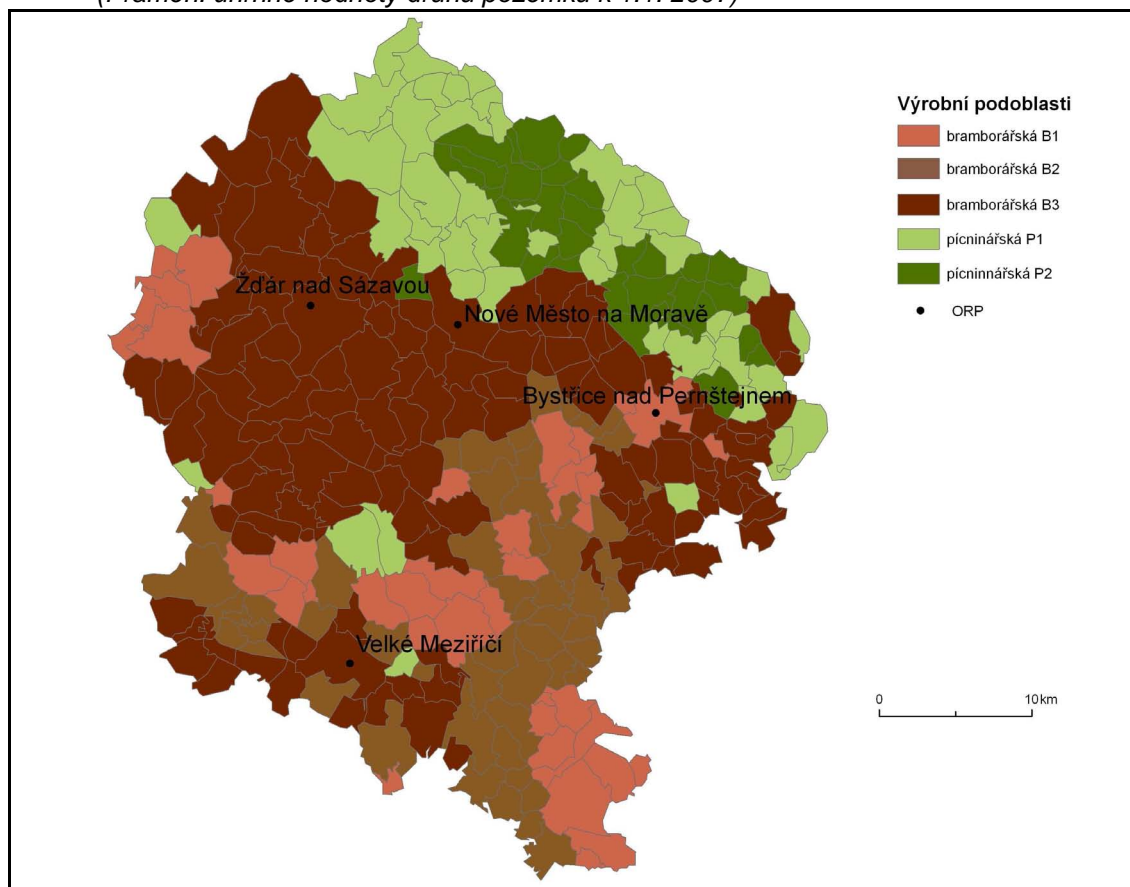
B3 – zahrnuje území převážně v mírně teplém, vlhkém a mírně chladném klimatu, v nadmořské výšce 400 až 600 m. Terén je výrazně členitý, s vyšším zastoupením výrazně svažitých půd (do 12° sklonitosti). Pěstební podmínky pro pěstování brambor ještě dobré. Pro pěstování obilnin, krmných plodin a řepky jsou podmínky až podprůměrné, ve vyšších polohách vhodné i pro len. Jsou v ní zastoupeny k. ú. s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků v rozmezí 3,- až 4,- Kč/m². Produkční schopnost půd je v rozmezí 36-44 bodů. Je zastoupena v okresech Příbram, Strakonice, Pelhřimov, Klatovy, Jihlava, Třebíč a Žďár nad Sázavou. Na celkové výměře zemědělské půdy ČR se podílí 6,2 %.

Zemědělská výrobní podoblast picinářská

P1 – zahrnuje nejproduktivnější část picinářské oblasti v mírně chladném až chladném klimatu, v nadmořské výšce nad 600 m. Terén je členitý se střední svažitostí (sklonitost až do 12°). Jsou v ní poměrně příznivé pěstitelské podmínky pro pěstování sadbových brambor a lnu. Jsou v ní zařazeny k. ú. s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků větší než 1,50 Kč/m². Produkční schopnost půd je větší než 34 bodů. Převážně je zastoupena v okresech Český Krumlov, Klatovy, Ústí nad Orlicí, Bruntál, Šumperk a Frýdek-Místek. Na celkové výměře zemědělské půdy ČR se podílí 5,4 %.

P2 – zahrnuje území převážně v mírně chladném a chladném klimatu, v nadmořské výšce nad 600 m. Terén je zpravidla se střední vertikální a horizontální členitostí (sklonitost až do 17°). Pěstitelské podmínky pro většinu zemědělských plodin jsou podprůměrné až nevhodné. Jsou v ní zařazeny k. ú. s průměrnou úřední cenou zemědělských pozemků v rozmezí 1,- až 1,50 Kč/m². Produkční schopnost půd je v rozmezí 26 - 34 bodů.. Na celkové výměře zemědělských půd ČR se podílí 3,4 %.

Obr. 5 Zemědělské výrobní podoblasti v okrese Žďár nad Sázavou dle metodiky VÚZE 1996 (Pramen: úhrnné hodnoty druhu pozemku k 1.1. 2007)

4.2 CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA ZMĚNY PŮDNÍHO FONDU

Půdní fond je definován jako „plocha zemského povrchu určité jednotky“ (státu, kraje, atd.) (BIČÍK 1982). Podle způsobu využití se dělí na půdu plodnou, kterou tvoří zemědělská půda, lesní plocha a vodní plocha, a půdu neplodnou, kterou tvoří zastavěná plocha, skály, pouště a ostatní. Zemědělská půda tvoří tzv. zemědělský půdní fond. Do zemědělské půdy jsou pak zařazeny orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty. Chmelnice, vinice, zahrady a ovocné sady jsou někdy též spojovány do skupin trvalých kultur (BIČÍK, JANČÁK 2005). Jelikož chmelnice ani vinice nejsou v okrese Žďár nad Sázavou vůbec zastoupeny, v následujících definicích nebudou uvedeny. Všechny druhy půdního fondu (tzn. zemědělského i nezemědělského) jsou poměrně složitě definovány v zákoně (vyhláškou zákona č. 344/1992 Sb. o katastru nemovitostí ČR a normou ČSN 73 0401), proto jsou uvedena zkrácenou formou:

Orná půda – zemědělsky obhospodařovaná půda, na které se pěstují v pravidelném sledu zemědělské plodiny a která není travním porostem.

Zahrada - ohrazený pozemek pro pěstování různých rostlin, a to jak pro výživu, tak pro estetickou užitekost.

Ovocný sad - zahrada osázená stromovým nebo keři hospodářského nebo estetického významu (aleje atd.),

Trvalý travní porost (TTP) – souvislý porost s převahou travin určený k spásání nebo výrobě sena, případně travní senáže, přičemž může být nejvýše po uplynutí 5 let na období jednoho roku rozorán za účelem zúrodnění. (pozn.: TTP byly před rokem 2001 rozlišeny na louky a pastviny).

Lesní pozemek – pozemek s lesním porostem a pozemek, u něhož byly lesní porosty odstraněny za účelem jejich obnovy, lesní průsek a nezpevněná lesní cesta a pozemek, na němž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů.

Vodní plocha – pozemek na kterém se nachází stojatá nebo tekoucí voda, zamokřené plochy

Zástavba – Zastavěnou plochou se rozumí plocha ohraničená ortogonálními průměty (tzn. pravouhlé, kolmé na sebe) vnějšího líce svislých konstrukcí všech nadzemních podlaží do vodorovné roviny (pozn.: včetně dvorů a stavenišť)

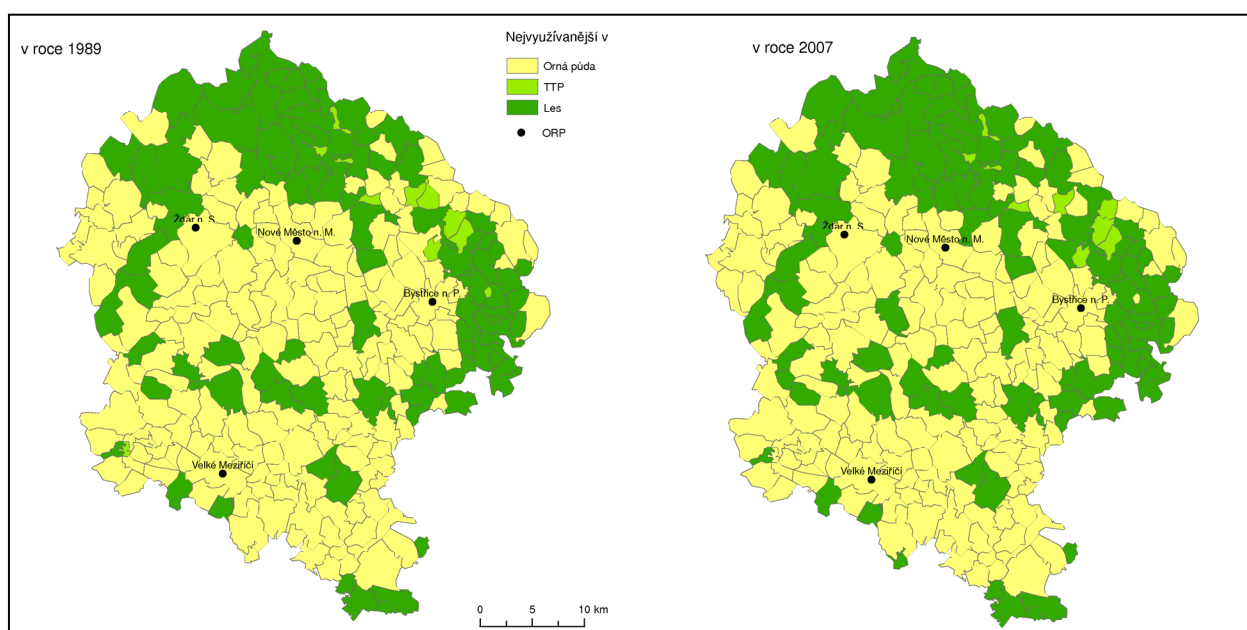
Ostatní plochy – všechny ostatní plochy, které zahrnují silnice a ostatní komunikace, zeleň, manipulační plochy, neplodnou půdu.

(dle www.agroporadenstvi.com; www.vugtk.cz/slovník; www.mze.cz)

Při sledování regionálních rozdílů transformačních změn ve struktuře zemědělské půdy je nutné vycházet z faktu, že čím menší územní jednotky pro takové srovnání použijeme, tím větší regionální rozdíly budeme registrovat. To je základní geografická zákonitost, ale v tomto případě i fakt, že vývoj jednotlivých kategorií ploch je závislý na celé řadě faktorů (přírodní, ekonomické, sociální atd.), které jsou v tak rozlehlém území, jako je okres Žďár nad Sázavou, silně odlišné. Výsledky budou proto v případě hodnocení za okres, obce a katastrální území vykazovat mezi těmito územními jednotkami značnou míru diference (BIČÍK, JANČÁK 2005). V okrese Žďár nad Sázavou proto byla jako základní sledované (statistické) jednotky zvolena katastrální území, protože jsou to nejmenší územní jednotky, pro které jsou dostupná komparativní data. Jelikož se rozloha každého k. ú. za sledované období (tj. let 1989 a 2005) může vlivem uplatňované metodiky měření mírně změnit, ale v pouze řádech desítek m² (např. k. ú. o rozloze 100 ha je 100 m² pouze 0,01 %), jedná se o jednotky srovnatelné. Navíc v sledovaném časovém období nedošlo k přesunům území mezi jednotlivými katastrálními územími ve sledovaném území.

Jestliže postupujeme metodou absolutních čísel, lze sledovat změny např. při zastoupení plošně nejrozlehlejšího typu využívání pozemku (tj. který typ využívání pozemku je v daném k. ú. nejvíce zastoupen, ten je v mapě znázorněn). Protože ve většině z k. ú. měl jeden typ využití pozemku jak v r. 1989, tak v r. 2005 zastoupení z více jak 50 %, změnila se tato charakteristika pouze minimálně. Z celkových 298 k. ú. došlo ke změně pouze v 7 k. ú. (obr. 6).

Obr.6 Nejvyužívanější druhy půdního fondu v jednotlivých k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou (pramen: úhrnné druhy pozemků z r. 1989 a 2007)

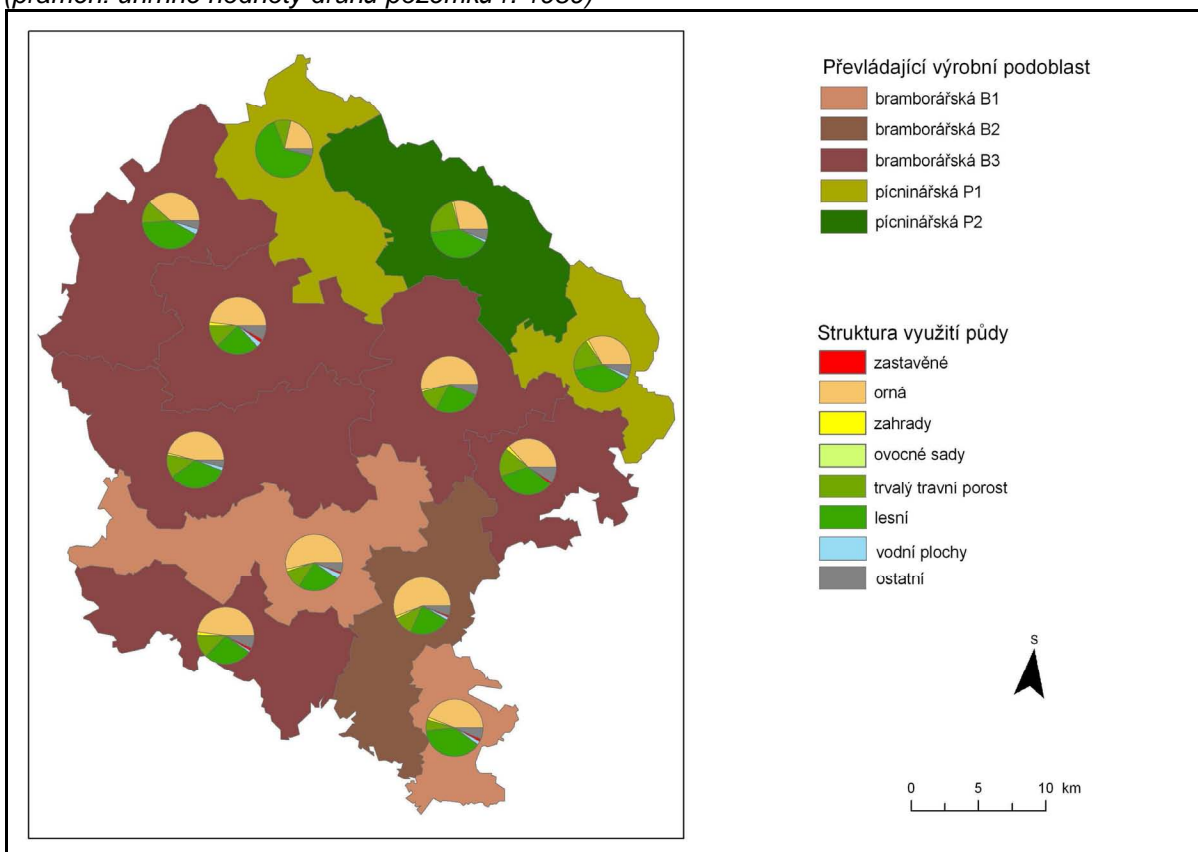
Bylo tudíž vhodné zvolit pro analýzu jinou metodu, kdy jako nejvhodnější se ukázala být kartografická metoda využívající kartodiagramy (tj. vyjádření celé struktury půdního fondu v jednotlivých územních jednotkách v jednom konkrétním časovém horizontu). V mapovém vyjádření by bylo nesmyslné použít kartodiagramy pro jednotlivá k. ú. (na mapu by se nevešlo všech 298 kartodiagramů), tudíž byla použita metoda regionalizace území do větších územních celků (celkem 12).

Při regionalizaci byla použita dvě kritéria. První, podstatnější bylo rozdělení dle výrobních podoblastí (kap. 4.1, obr. 5), s určitou mírou generalizace. Druhé kritérium bylo zvoleno tam, kde byly identifikovány stejné výrobní podoblasti. Zde byl uplatněno kritérium krajinně ekologické (zejména kritérium rozdílných krajinných mozaik). Tato kritéria regionalizace byla zvolena jednak s ohledem na složení a převažující druh pozemků, která se za posledních 18 let nezměnila, a jednak s ohledem na charakter krajiny (na rozdíl od dalších uvažovaných kritérií regionalizace, jako např. velikost a rozsah jednotlivých zemědělských subjektů, rozdělení okresu dle velikosti sídel apod.). Na mapkách vytvořených dle této metodiky je tedy znázorněna relativní struktura půdního fondu.

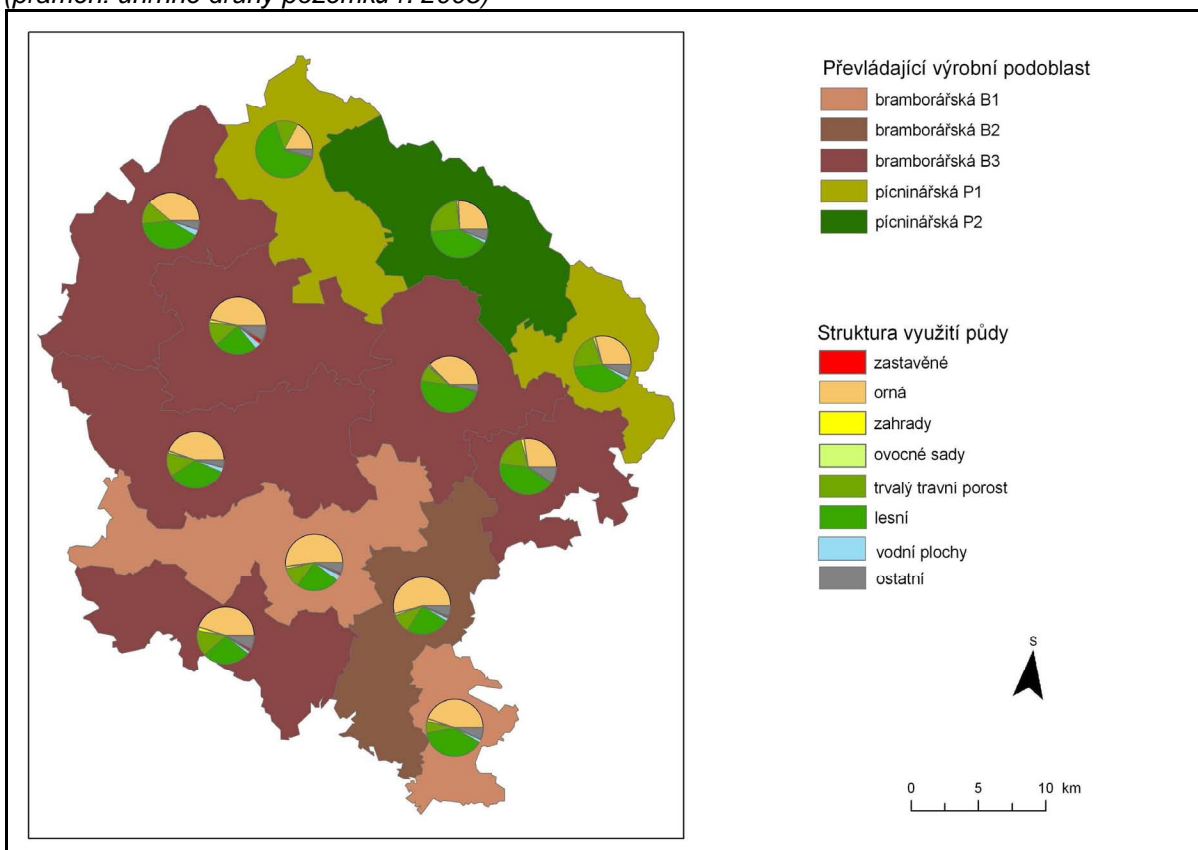
Z mapek na obr. 7 a na obr. 8 pak můžeme odvodit několik základních změn, které jsou typické pro celkovou změnu struktury půdního fondu v období let 1989 a 2005 (a to jak pro okres Žďár nad Sázavou, tak pro celou ČR) – více viz kap. 4.2.1 a kap. 4.2.2:

- **výrazný úbytek orné půdy**, v 11 z 12 sledovaných území (krom jihovýchodní části okolo Velké Bíteše), a to na úkor:
- **zalesňování pozemků**, a to jak v oblastech nevhodných pro zemědělskou výrobu (ve výše položených lokalitách, i když zde to není razantním jevem), tak zejména v oblastech dříve podporovaných pro zemědělskou výrobu (zejména na východě okresu, tj. v okolí obcí Vír a Bystřice nad Pernštejnem, viz kap. 4.2.2),
- **zatravňování** zejména orné půdy, k tomuto novému fenoménu využití krajiny jsou čeští zemědělci motivováni pomocí dotací (např. dle Agroenvironmentálních opatření - AEO),
- **vzrůst zastavěných ploch**, zejména v suburbanizační zóně větších obcí, v průmyslových zónách (Žďár nad Sázavou, Velké Meziříčí, Svratka, ...),
- **změna zastoupení ostatních ploch**, jak kladná, tak záporná, související s výstavbou nových dopravních tahů (silnice) a manipulačních ploch (součásti průmyslových zón),
- **nárůst ploch zahrádek**, v absolutním měřítku téměř zanedbatelné, ale na vzhled krajiny mají významný vliv.

Obr. 7 Struktura úhrnných druhů pozemků v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1989
(pramen: úhrnné hodnoty druhů pozemků r. 1989)

Obr. 8 Struktura úhrnných druhů pozemků v okrese Žďár nad Sázavou v r. 2005
(pramen: úhrnné druhy pozemků r. 2005)

4.2.1 Dynamický land use jednotlivých druhů zemědělských pozemků

Jednou z nejužitečnějších a nejkvalitnějších metod pro vyjádření relativní změny ve struktuře půdy je analýza dynamiky proměn land use. „Představuje mapové nebo tabelární hodnocení využití půdy ve dvou či více časových horizontech“ (BIČÍK, JANČÁK 2005).

Dynamický land use má několik cílů:

- hodnocení změn rozlohy určitých konkrétních kategorií (v případě této kapitoly druhů půdního fondu, který je rozdělen na zemědělský a nezemědělský – kap. 4.2.2),
- analýzu změn celkové struktury ploch a z toho vyplývající prognózu vývoje vymezených kategorií land use
- prostorové vyjádření změn a geografické zhodnocení vývoje daných kategorií

Pro analýzu dynamiky změn land use byla stanovena jednotná metoda, použita byla data z let 1989 a 2005 (pramen: úhrnné druhy pozemků), z r. 1989 pouze v tištěné podobě.

Prvním krokem bylo zpracování dat z r. 1989 do elektronické podoby (tabelárně, viz příloha č. 1 – zpracováno MS Office Excel), poté následoval výpočet (pro obě skupiny dat, tj. z r. 1989 i z r. 2005), kolik zaujímá (procentuálně) daný druh půdního fondu z celkové výměry pozemku (pouze u kategorií zemědělské půdy, tzn. orné půdy, zahrad, sadů a TTP se počítají z celkové výměry zemědělské půdy – tudíž se zde pracuje s dynamickou rozlohou (výměra zemědělské půdy se mění, kdežto výměra celková nikoliv), takto jsou výsledky přesnější). Další krok spočíval ve vypočítání podílu získaných procent, a to r. 2005 / r. 1989. Rok 1989 byl tedy základ, k tomuto roku se porovnával rok 2005, takže r. 1989 byl vždy s indexem 100. Změna k roku 2005 je tedy procentuálním vyjádření změny rozlohy jednotlivých k. ú. s daty z r. 1989. Pro příklad: výpočet orné půdy v k. ú. Rosička v tab.2:

Tab. 2: *Příklad dynamického land use na vývoje rozlohy lesní plochy a orné půdy v k. ú. Rosička*

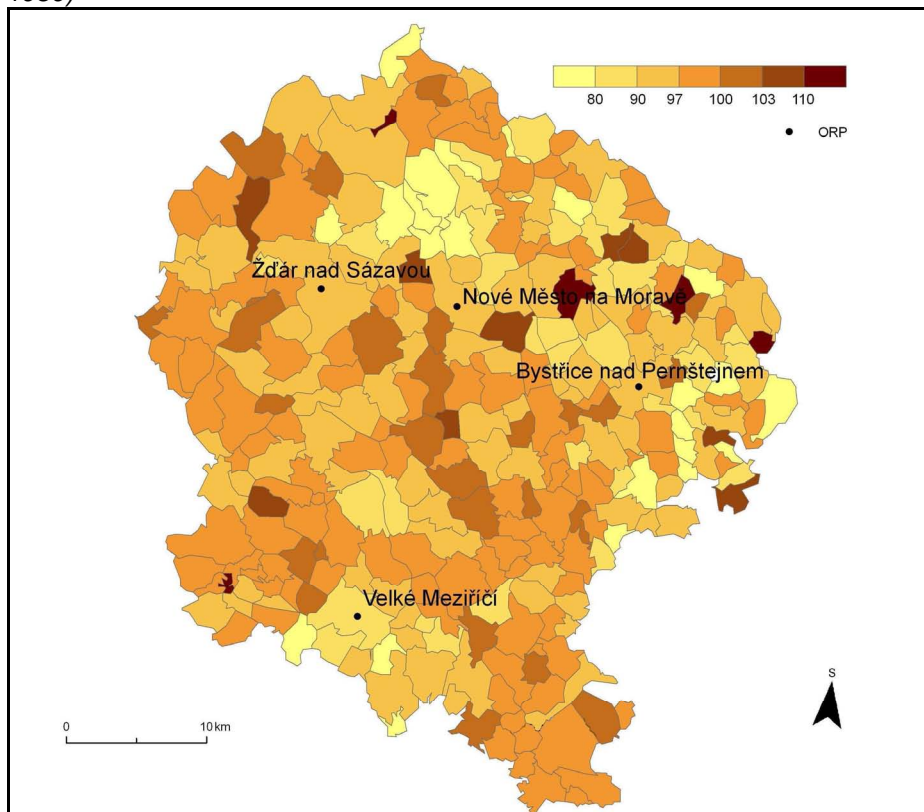
	rok 1989	rok 2005
výměra orné půdy v k. ú. Rosička	200,5082 ha	194,0244 ha
výměra zemědělské půdy v k. ú. Rosička	226,0262 ha	227,7136 ha
% zastoupení orné půdy na zeměd. půdě	88,71 %	85,20 %
hodnota indexu orné půdy k r. 1989	100	96,62
výměra lesní půdy v k. ú. Rosička	27,7382 ha	27,8335 ha
celková výměra v k. ú. Rosička	269,6400 ha	269,6071 ha
% zastoupení orné půdy na celk. výměře	10,29 %	10,32 %
hodnota indexu lesní půdy k r. 1989	100	100,29

(pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989 a r.2005)

Intervaly byly zvoleny dle metodiky používané běžně v metodice věnující se podobným tématům dynamického land use (BIČÍK, KUPKOVÁ 2002; DOUCHA 2002; BIČÍK, JANČÁK 2005), kdy se obecně považují 3% změny půdy za téměř neměnný stav (proto byla snaha ve všech sledovaných kategoriích o interval právě 3%).

Vývoj rozlohy orné půdy v letech 1989 a 2005

Obr. 9 Vývoj rozlohy orné půdy v letech 1989-2005. Rok 1989 = index 100 (Pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989)

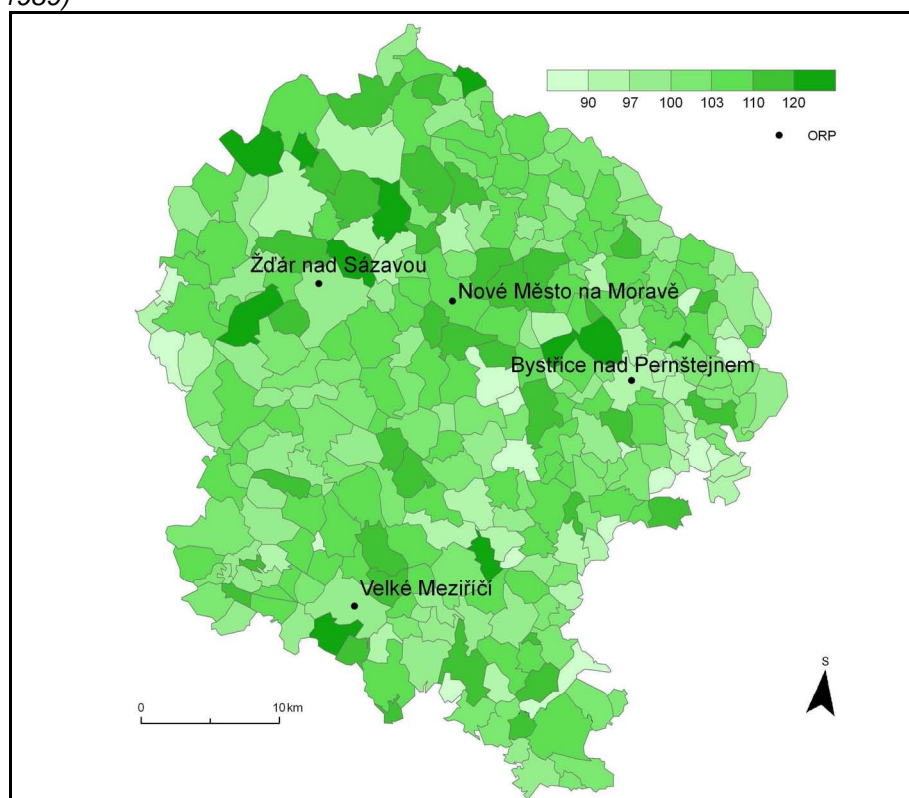

Na mapce vývoje rozlohy orné půdy (obr. 9) je zřejmý úbytek tohoto typu land use, a to celkem na 255 k. ú., v celém sledovaném území je to pak úbytek na 95,11 % (stav k 1.1. 2007) ze stavu v r. 1989. Orná půda se přetvářela v období transformace na TTP (v okolí Bystřice nad Pernštejnem), popř. v menší míře na lesní plochy (na sever od Žďáru nad Sázavou). Naopak menší nárůst je zaznamenán v jihovýchodním cípu v okolí Velké Bíteše. Zde jsou výborné podmínky pro zemědělskou výrobu (v porovnání s ostatními oblastmi okresu). TTP jsou hojně využívány (před r. 1989 neznámé) pastvě ovcí, skotu atd. Avšak do této struktury se započítává i půda, které leží ladem (většinou zatravněná), takže skutečný rozdíl mezi výměrou orné půdy v r.1989 a v r.2005 je ve skutečnosti ještě větší (BIČÍK, JANČÁK 2005).

Vývoj rozlohy zahrad v letech 1989 a 2005

Zahradní plochy jsou v transformačním období hojněji zakládány, stávající rozšiřovány a nejsou ve větší míře rušeny. Jak je vyjádřeno na mapce (obr. 10), zahrady jsou hojně zakládány v okolí větších sídel, což souvisí s suburbanizací, kdy lidé chtějí mít u svého domu velké zahradní plochy. Samovýrobní funkce zahrad je ovšem silně potlačována (je levnější a proto i lepší nakoupit zeleninu, ovoce v obchodním řetězci, než si je vypěstovat doma) na úkor rekreační funkce zahrad.

Obr. 10 Vývoj rozlohy zahrad v letech 1989-2005. Rok 1989 = index 100 (Pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989)

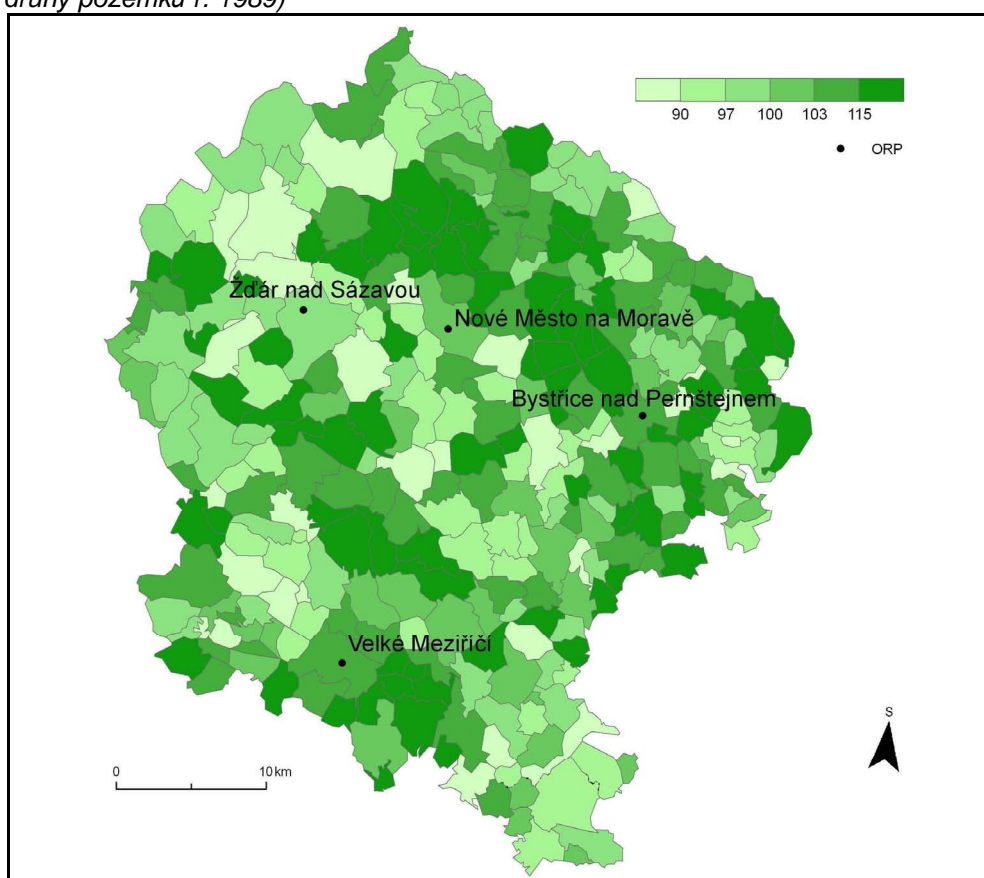
Vývoj rozlohy ovocných sadů v letech 1989 a 2005

Ve více jak v polovině k. ú. (konkrétně v 187 k. ú.) nejsou sady vůbec zastoupeny, a tak tvoří poměrně zanedbatelnou část rozlohy okresu Žďár nad Sázavou (přibližně 0,1% k 1.1.2007; blíže jsou zastoupeny ve východní části okresu), proto nemá význam se jimi blíže zabývat. Z celkového vývoje lze konstatovat, že jejich rozloha ubývá (na úkor TTP anebo ostatních ploch). V nejbližší době se dá ale očekávat zvýšení, a to z důvodu podpory jak sadů jako výrobních pozemků, tak z důvodů podpory AEO (Agroekonomických opatření), kdy se v podhorských oblastech (kam podle metodiky AEO patří i okres Žďár nad Sázavou) budou podporovat ekologické sady.

Vývoj rozlohy trvalých travních porostů v letech 1989 a 2005

Z přeměny orné půdy na trvalé travní porosty se stal v transformačním období fenomén – tento jev je sice sledovaný v celkem 126 k. ú. (obr. 11), avšak změna na celkové rozloze sledovaného území je TTP v r. 2007 o 0,8 % více než v r. 1989. Navíc je nutné připočítat neobdělávanou ornou půdu, která se zatravní sama (zde je ale otázkou, nakolik jsou tyto TTP hospodářsky významné), také půdu ornou, která je sice TTP, ale její nedbalí vlastníci stále ještě nenahlásili změnu ve struktuře zemědělského fondu). Celkově se více zatravňuje v okolí větších sídel (rekreace formou procházek, rušení ZD ve větších sídlech) a v oblastech s vyšší nadmořskou výškou (tj. tam, kde ubývá půda orná).

Obr. 11 Vývoj rozlohy trvalých travních porostů v letech 1989-2005. Rok 1989 = index 100 (Pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989)

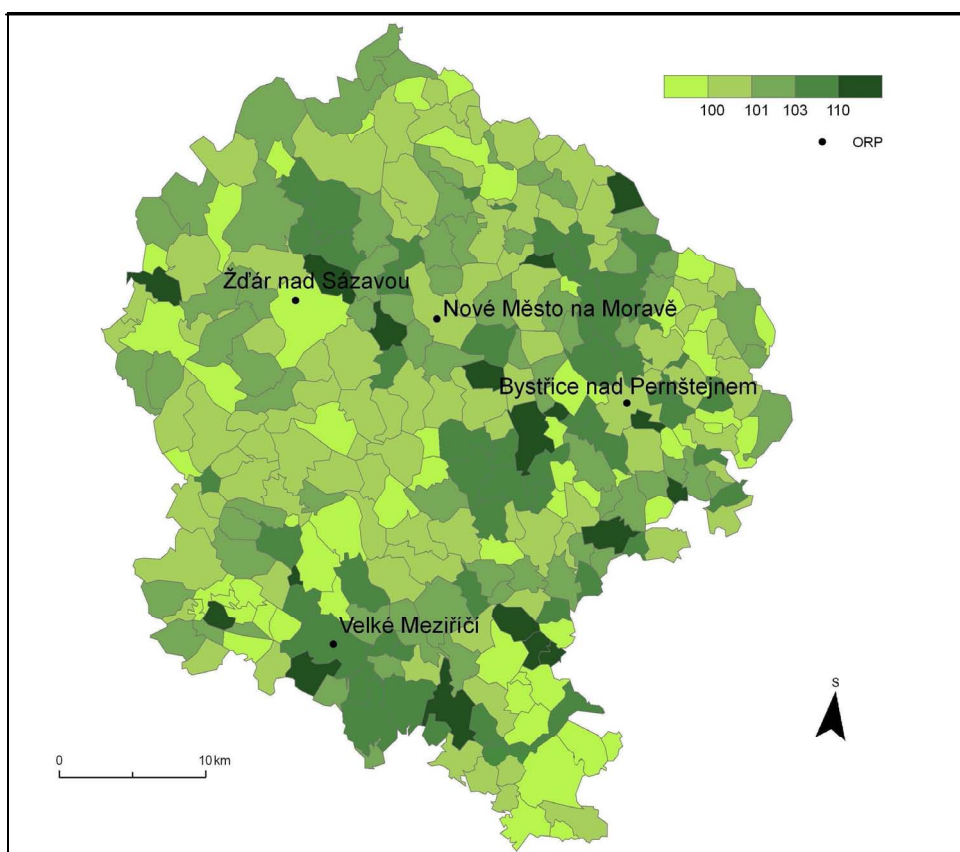

4.2.1 Dynamický land use jednotlivých druhů nezemědělských pozemků

Vývoj rozlohy lesních pozemků v letech 1989 a 2005

Zalesňování pozemků není již tak výrazným fenoménem v struktuře půdního fondu, avšak i zde je podstatné, že lesy přibývají i tam, kde dříve vůbec nebyly, takže mění výrazně tvář krajiny. Celkově bylo zalesněno o v období 1989-2007 o 0,6 % více plochy z výměry půdního fondu celého okresu. Zalesněna byla půda (dříve orná) zejména v okolí Velkého Meziříčí a tzv. ostatní plochy v okolí Bystřice nad Pernštejnem byly též převedeny pod lesní pozemky. Ve většině okresů byla však situace téměř neměnná (rozloha v 97 k. ú. v r. 2005 se zvětšila pouze o 1% ze stavu v r.1989; viz obr. 12).

Obr. 12 Vývoj rozlohy lesních pozemků v letech 1989-2005. Rok 1989 = index 100 (Pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989)

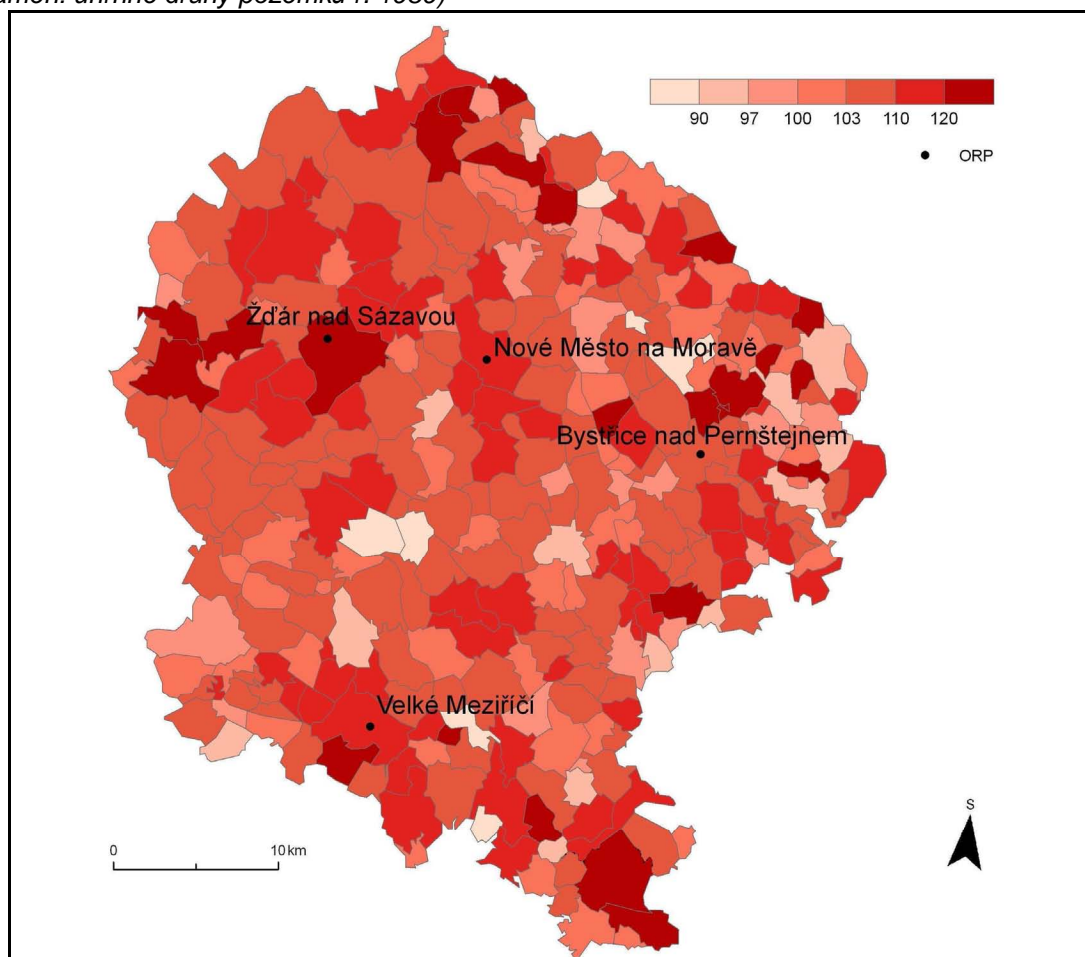

Vývoj rozlohy zastavěných pozemků v letech 1989 a 2005

Suburbanizace je jevem, který se ve větší míře vyskytuje až po r. 2000, tzn. není ještě zcela ukončen, a proto zatím nepromítl ve větším měřítku do změny struktury nezemědělského půdního fondu. Avšak pakliže je realizována nová zástavba, děje se to na úkor orné půdy. Nejvíce přibylo zástavby v okolí větších sídel a v k. ú. menších obcí, které

jsou v blízkosti větších sídel. Naopak výraznější úbytek zastavěných ploch je pozorován pouze v 20 k. ú (obr. 13).

Obr. 13 Vývoj rozlohy zastavěných pozemků v letech 1989-2005. Rok 1989 = index 100
(Pramen: úhrnné druhy pozemků r. 1989)

Vývoj rozlohy ostatních ploch v letech 1989 a 2005

Ostatní plochy většinou přibyly (bylo jich v r.2007 o 7,1 % více než v r. 1989), a to z výše popisovaných důvodů (kap.4.2.1), ale zejména v souvislosti se změnou parametrů a kritérií, co může a nesmí být považováno za ostatní plochy. Dalším významným faktorem je absence kontroly po r.1990, kdy se již tolik nekontrolovalo, která plocha je a není klasifikována jako ostatní. Největší úbytek byl v okolí Bystřice nad Pernštejnem, nejvíce přibyly v okolí větších sídel, naopak tam, kde je pozemek hojně zalesněn, se registruje spíše stagnace ostatní ploch.

5 DOTAČNÍ POLITIKA V OKRESE ŽĎÁR N. S. PO R. 1990

Dnes si již nelze představit zemědělství bez podpory státu a EU, protože v dnešním zglobalizovaném světě by české zemědělství nebylo konkurenceschopné (i když to je dosud nevyřešená otázka, která je předmětem diskuzí zejména politiků především v období blížících se voleb). Díky této podpoře je cíleně ovlivňováno jak zemědělství samotné, tak jeho prostřednictvím i celkový ráz krajiny.

Po vstupu do EU se české zemědělství (ale i český trh) otevřelo členským zemím, musely se tedy najít – a stále se hledají – cesty, jak uspět v náročné konkurenci. V rámci Společné zemědělské politiky (CAP) se v EU uplatňují tři zásady (www.szif.cz):

- společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách,
- zvýhodnění produkce ze zemí Unie na úkor vnější konkurence,
- finanční solidarita - financování ze společného fondu, do něhož všichni přispívají.

Jak je tato Společná zemědělská politika společná a stejně výhodná a otevřená pro všechny členské státy EU, bylo na veřejnosti řečeno mnoho, avšak platí, že do vstupu ČR (a dalších 9 zemí) do EU v r. 2004 byly těmto zemím poskytovány dotace na 25 % z běžně doto-vaných fondů, každý následující rok byly navyšovány o 5 %, a to až do r. 2007 (tzn. na 40 %), od r. 2008 se „přidává“ po 10 %, takže v r. 2012 dosáhnou dotace do zemědělství EU celkem 100 % z prostředků, které mají k dispozici státy původní EU-15. Jak bude naznačeno v kap. 5.1, mezi r. 2005-2007 nedošlo k 10 % růstu, nýbrž k přibližně 18-20 % růstu platby.

Veškeré peníze, které mohou čerpat zemědělci jsou poskytovány přes Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), zjednodušeně je to celostátní instituce, jejímž zřizovatelem je MZe, a která zabezpečuje, aby každý subjekt, který si požádá o dotace, tyto dotace obdržel podle příslušných podmínek. SZIF rozděluje jak dotace z CAP (při EU), ale i z národních dotačních programů.

5.1 DOTACE DLE SZIF

Dotace do českého zemědělství (resp. do rostlinné výroby) jsou v zásadě dvojího druhu. Jednak jsou to platby za plochu (všechny rostlinné komodity krom cukrové řepy), jednak za množství (pouze cukrová řepa). Dle kap. 4.1 (Výrobní podoblasti) se okres Žďár nad Sázavou nenachází v řepařské oblasti, proto zde budou rozebírány pouze platby za plochu.

Každý zemědělský subjekt hospodařící na určitém území má právo čerpat dotace na obhospodařování právě tohoto území. Kritéria pro čerpání těchto dotací (které, jak bylo

uvedeno výše jsou přerozdělovány SZIF) jsou poměrně složitá a nemá smysl se jimi detailněji zabývat. Avšak je důležité zdůraznit, že existují 3 základní typy podpor vztahujících se k půdě (dle PŘÍRUČKY PRO ŽADATELE 2007):

- Jednotná platba na plochu (SAPS) a na ni navazující Národní doplňkové platby (Top-Up),
- Podpora méně příznivých oblastí (LFA), resp. Podpora oblastí Natura 2000,
- Platba na pěstování energetických plodin (EP) – tento typ dotace ale není přístupný ve veřejně dostupné databázi, proto není dále zmíněn.

Dotace typu SAPS je poskytována EU a dle CAP (pro EU-10) by měla vzrůst z 25 % v roce 2005 na 40 % v r. 2007 (z celkové výše poskytované původním 15 členům EU), ale jak vyplývá z přílohy č.3, zemědělské subjekty čerpající podporu SAPS mají navýšení ne o 5 %, ale většinou o 10 %. Dle vyjádření kompetentních pracovníků ZA-PÚ ve Žďáře nad Sázavou to je způsobeno výší platby za 1 ha plochy, která činila v r. 2007 **2791,50 Kč/ha**, kdežto v r. 2006 činila tato sazba **2512,50 Kč/ha**, což je navýšení o 10%.

Další institucí, která dopomáhá zemědělcům k snadnějšímu získání dotací, a která mj. spolupracuje s SZIF je projekt **Český LPIS** (Land Parcel Identification Systém). Tento geografický informační systém je vlastně jednou velkou centrální databází, kde má zaregistrovaný zemědělec (a pakliže není zaregistrovaný, nemůže dosáhnout na některé dotace) pozemek registrovaný v bloku (tj. pozemek, který představuje souvislou plochu zemědělské půdy). Každý tento blok je zařazen do té či oné podpory a zemědělec (resp. zemědělský subjekt) může ihned znát výši dotací pro daný blok. Tyto bloky jsou určovány geograficky, a to jednak pomocí DPZ, jednak přímým mapováním (www.lpis.cz).

Asi 60 % zemědělského půdního fondu v ČR se nachází (dle norem EU) v přírodně znevýhodněných oblastech. Proto se dle nařízení vlády č. 75/2007 Sb. platba za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními (dále jen „LFA“) poskytuje **pouze na travní porosty evidované v LPIS**, které se nacházejí v některé z následujících oblastí (konkrétní zařazení vymezeného území okresu - viz příloha č. 1):

- **horská oblast typu HA** (obce nebo k. ú. s nadmořskou výškou nad 600 m n. m. nebo s výškou 500 až 600 m n.m. a zároveň se svažností vyšší než 15 % na 50 % území této obce nebo k. ú., výše platby v oblasti typu HA je stanovena 157 EUR na 1 ha travních porostů),
- **horská oblast typu HB** (obce nebo k. ú. nesplňující kritéria pro oblast typu HA, které však byly za účelem zachování celistvosti horské oblasti do této oblasti zařazeny, výše platby v oblasti typu HB je stanovena 134 EUR na 1 ha travních porostů),
- **ostatní méně příznivá oblast typu OA** (obce nebo k. ú. s výnosností zemědělské půdy nižší než 34 bodů, které se nacházejí na území kraje, který v průměru splňuje demografická

kritéria – hustota obyvatel nižší než 75 obyvatel/km² a podíl pracujících v zemědělství na celkovém počtu průčesčopného obyvatelstva vyšší než 8 %, výše platby v oblasti typu OA je stanovena 117 EUR na 1 ha travních porostů),

– **ostatní méně příznivá oblast typu OB** (obce s výnosností zemědělské půdy 34 až 38 bodů, které se nachází na území kraje, který v průměru splňuje demografická kritéria – hustota obyvatel nižší než 75 obyv./km² a podíl pracujících v zemědělství na celkovém počtu průčesčopného obyvatelstva vyšší než 8 %. Tyto obce nebo k. ú. byly zařazeny do ostatní méně příznivé oblasti za účelem zachování celistvosti této oblasti, výše platby v oblasti typu OB je stanovena 94 EUR na 1 ha travních porostů),

– **specifická oblast typu S, S^x** – tyto oblasti se v okrese Žďár nad Sázavou nevyskytují, proto dále není nespecifikována.

Všechny k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou jsou zahrnuty do prvních čtyř oblastí. Dále platí, že do jedné oblasti dotované LFA spadá právě jedno k.ú., tzn., že veškerá zemědělská v každém katastrálním území v okrese Žďár nad Sázavou spadá pod dotaci LFA (konkrétní číselné vyjádření okresu viz tab. 3, mapově obr. 14).

Seznam katastrálních území zařazený do LFA je v příloze č. 20 k nařízení vlády č. 505/2000 Sb., ve znění nařízení vlády č. 500/2001 Sb. Toto nařízení vlády se též týká dotovaných oblastí Natura 2000 (pod spádovostí AOP – Orgánu ochrany přírody), které se ovšem nenacházejí v okrese Žďár nad Sázavou (www.natura2000.cz).

Tab. 3: Rozčlenění okresu Žďár nad Sázavou dle plateb LFA v r. 2005

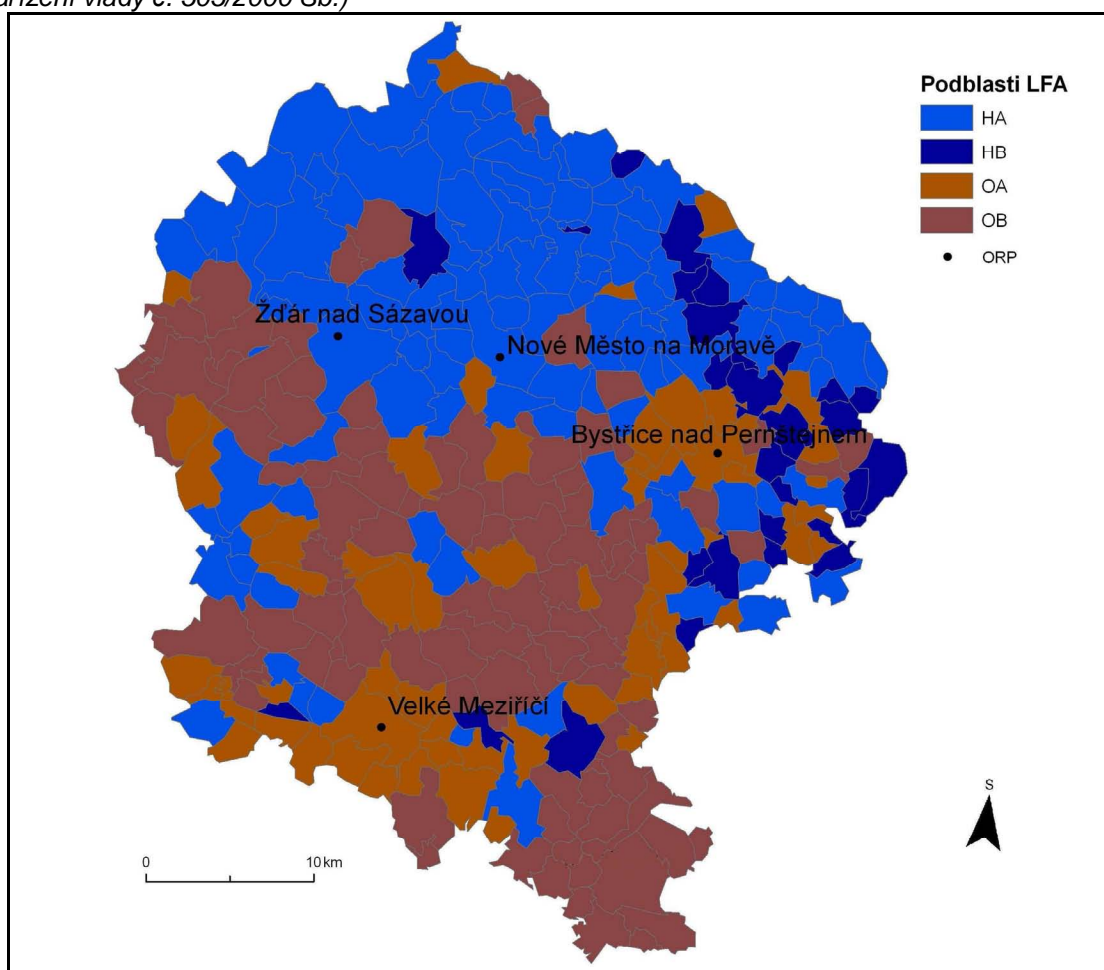
Typ	Poččet k. ú.	Výměra k. ú.	Poččet k.	Výměra
HA	107	30 846,7613	36	35
HB	29	4 869,0228	10	6
OA	64	17 279,8029	21	20
OB	98	34 082,5868	33	39
celkem	298	87 078,1738	100	100

(Pramen: nařízení vlády č. 500/2001 Sb.)

Z tab. 3 a obr. 14 vyplývá, že největší výměru v okrese Žďár nad Sázavou dle metodiky LFA zaujímají tzv. Ostatní méně příznivé oblasti typu OB a horské méně příznivé oblasti typu HA (tj. díky nadmořské výšce přesahující 600 m n. m. v severní polovině okresu – Žďárské vrchy, Hornosvratecká vrchovina). Tyto oblasti nejsou vhodné pro zemědělskou výrobu na orné

půdě, takže se doporučuje jejich zatravnění. Dotaci LFA může čerpat ale pouze ten subjekt, který alespoň dvakrát do roka zajistí posečení trávy nebo alespoň jednou ročně je tento pozemek spasen. Pro zemědělské subjekty je pak nanejvýš zajímavá možnost volného chovu hospodářských zvířat, které by pak dle koncepce MZe a MŽP měly tvořit nedílnou část charakteristického rázu kulturní krajiny podhorského typu (sem se řadí i pícninářské oblasti na Vysočině).

Obr. 14 Vymezení podoblastí LFA v okrese Žďár nad Sázavou (pramen: příloha č. 2 k nařízení vlády č. 505/2000 Sb.)

Pro zlepšení a udržení kulturního rázu podhorských oblastí jsou dotační tituly při **AEO** (tj. Agroenvironmentální opatření). Pokud chce zemědělský subjekt čerpat tyto dotace, musí uzavřít pětiletý závazek, které se samozřejmě v případě nesplnění podmínek daných v závazku ruší. Nejdůležitějším orgánem AEO je Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (**EAFRD**), pod něhož spadá SZIF, jehož posláním je zejména udržení a tvorbu venkovské kulturní krajiny. Této dotace ovšem využívají zemědělské subjekty zejména v pohraničních oblastech, kde není tradice českého zemědělství tak dlouhá (JANČÁK 2003), nikoliv ve větším měřítku v okrese Žďár nad Sázavou, který si stále zachovává svůj agrární ráz, byť změny ve vzhledu krajiny jsou značné (kap. 4).

5.2 ÚŘEDNÍ CENA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

Jako další z mnoha geografických aspektů, na jejichž základě lze zkoumat prostorové rozložení a specifika transformace zemědělství České republiky, ale mj. i zevrubně kvalitu půdy, je úřední cena zemědělské půdy. Výbornou metodickou příručkou pro studium stavu ceny zemědělské půdy jsou publikace MZe „PŮDA – Situační a výhledová zpráva“, tato příručka vychází za období 3-4 let, naposledy v listopadu 2006 (www.mze.cz).

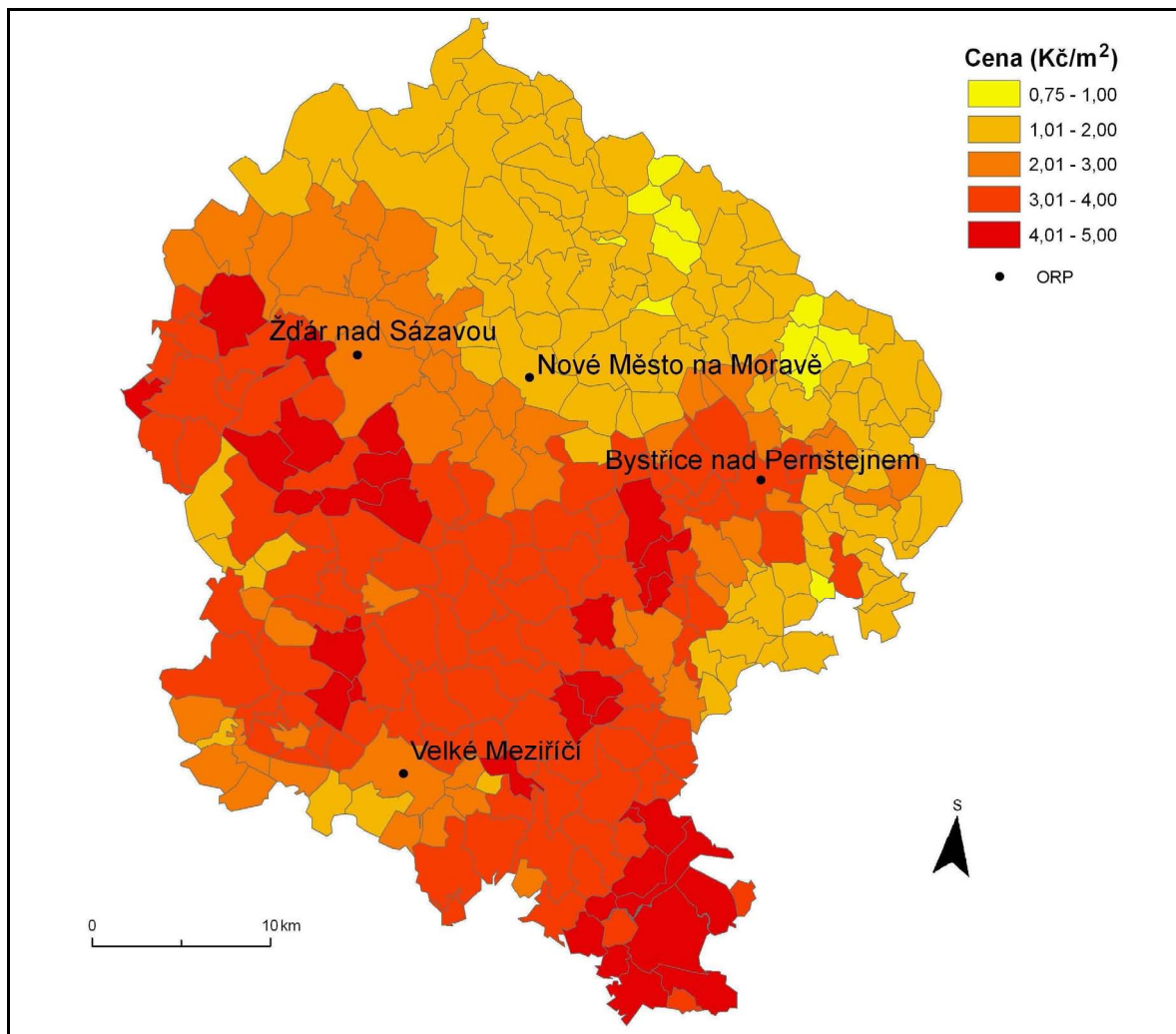
Úřední cena zemědělské půdy je dána zákona č. 155/1997 Sb. o oceňování majetku, kdy v příloze č. 19 se uvádí základní ceny zemědělských pozemků pro 2199 BPEJ. Cena na jednotlivých k. ú. se pak vypočítá váženým průměrem všech BPEJ v k. ú., takže každý k. ú. má svou specifickou úřední cenu ZP. Tato cena zemědělské půdy se používá k vyčíslení daně z pozemku popř. k stanovení výše sazby nájmu za půdu a je aktualizována každý rok (MZe: PŮDA – SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA ZA ROK 2006).

Při studiu ceny zemědělské půdy je třeba odlišovat mezi úřední a tržní cenou zemědělské půdy – úřední cena je tvořena jednak pro výše uvedené administrativní potřeby a lze ji použít jako indikátor pro srovnání přírodních podmínek (její průměrná cena je 5,24 Kč/m² za celou ČR), kdežto tržní cena je zahrnuje např. i exponovanost k sídlu a zejména poptávku po půdě v dané lokalitě atd. (její průměrná cena je 18,43 Kč/m² za celou ČR, což je rozdíl přes 13 Kč/m²). Dotace se také řídí úřední cenou a platí, že jakmile je úřední cena pod 4 Kč/m², je tato půda zpravidla dotována (MZe: PŮDA – SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA ZA ROK 2006).

Regionalizace okresu z hlediska úřední ceny půdy odpovídá v podstatě rozdělení při vymezení BPEJ, resp. výrobních podoblastí nebo LFA (porovnání obr. 5; obr. 14 a obr. 15.)

Pozn.: Ceny úřední půdy pro jednotlivá k. ú. viz příloha č. 1

Obr. 15: Stanovená úřední cena zemědělské půdy za jednotlivá k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou (pramen: příloha k vyhlášce č. 463/2002 Sb., o přiřazených hodnotách zemědělské půdy)

6 ZMĚNA STRUKTURY ZEMĚDĚLSTVÍ V OKRESE ŽDÁR N. S. V 90. LETECH 20. STOLETÍ

Změna využití půdy (land use), systému dotací, úřední i tržní ceny zemědělské půdy v transformačním období s sebou přinesla i zcela nové, konkrétní změny do celkové struktury zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou. Vesměs tyto změny obecně odpovídají charakteristikám transformace zemědělství v České republice (kap. 2.2), kdy dochází k útlumu zemědělské výroby z mnoha různých důvodů, zejména pak z důvodu uvolnění trhu, importu potravin ze zahraničí, změny poptávky, růstu konkurence atd. Důsledkem je následný odliv pracovních sil z primárního sektoru (tj. také ze zemědělství) a růst míry nezaměstnanosti na venkově.

Studium změn struktury českého zemědělství v 90. letech 20. století je možné díky statistickému celoplošnému zemědělskému sčítání, které prováděl Český statistický úřad (ČSÚ) pod souborným názvem Agrocensus, a to v letech 1995 a 2000. Tato sčítání mají výhodu oproti ostatním každoročním sčítáním, a to, že jdou do úrovně okresů, kdežto každoroční sčítání (prováděné taktéž ČSÚ) po r. 2000 pouze do úrovně krajů. Dalším významným zdrojem informací o stavu zemědělství jsou šetření prováděná ČSÚ každé 2 roky (2003, 2005, 2007) podle metodiky EUROSTATU, nazvaná Strukturální šetření v zemědělství, které na provedené Agrocenzu navazují (výsledky za rok 2005 byly publikovány za úroveň okresů).

6.1 ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE

Jak je již uvedeno v kap. 4.2, docházelo v transformačním období v okrese Žďár nad Sázavou k zmenšování rozlohy orné půdy, a to ve prospěch TTP a nezemědělské půdy. Avšak ve struktuře využívání samotné orné půdy, jakožto i v počtu chovaných hospodářských zvířat, došlo k výrazným změnám, zejména v tradičních komoditách. Pakliže budeme porovnávat změny v letech 1995-2005 (tj. sčítání Agrocenzu v r. 1995 a Strukturální výsledky za zemědělství ČR v roce 2005 podle územního členění, dle ČSÚ – tyto data jsou souhrnně za okres Žďár nad Sázavou před 1.1. 2005, viz kap. 3), pak je vhodné zgeneralizovat jednotlivé druhy osevních ploch a počty zvířat, resp. porovnávat pouze nejvýznamnější komodity.

Rozdíl mezi r. 1990 a 2005 by byl ještě patrnější, avšak jednak nebyla dostupná data, jednak byl tento proces zachycen v jiných pracích, zabývajících se okresem Žďár nad Sázavou (VESELOVSKÝ 2006)

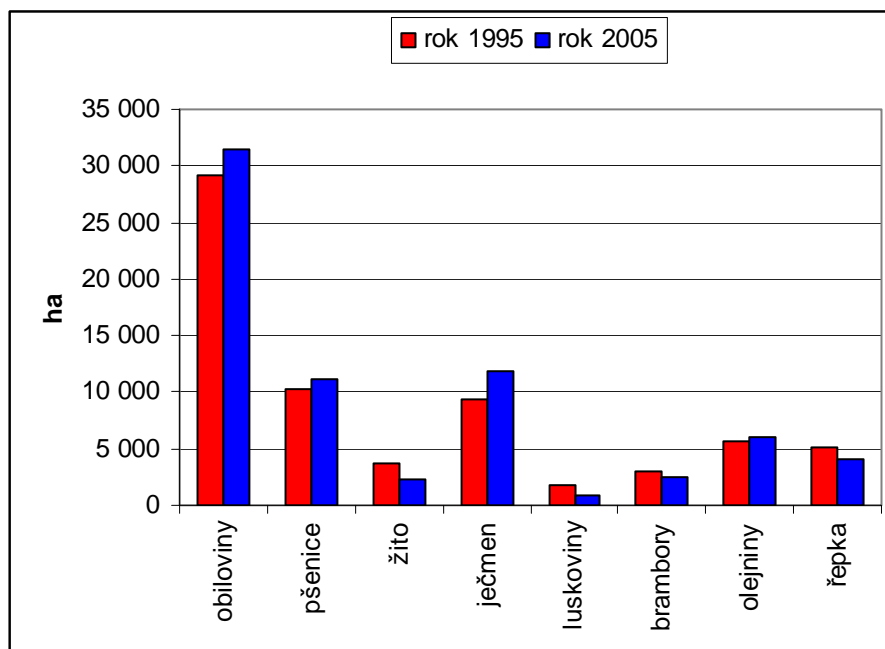
6.1.1 ROSTLINNÁ VÝROBA

V rostlinné výrobě nastal v období let 1995-2005 útlum zejména v pěstování některých „tradičních“ plodin, hojně pěstovaných i před r. 1989 (luskoviny, brambory) – souvisí to se skutečností, že naopak obiloviny (jejichž produkce výrazně klesla v první polovině 90. let 20. století), zaznamenaly mírný vzestup, způsobený i kvalitnějšími, vysokovýnosnými odrůdami, které se vyplatí pěstovat, navíc na začátku 21. stol. stoupl zájem o pěstování ječmene, byť na úkor žita (ječmen se používá k potravinářským účelům, kdežto žito na výkrm). Hypoteticky (dle některých klimatologů) by mohlo být za vzrůstem půdy osázené obilovinami teplejší klima projevující se právě od 90. let.

Brambory se již (být v tradiční bramborářské oblasti) nevyplatí pěstovat, díky bezcelní politice EU je výhodnější brambory dovážet ani ne za výrobní cenu např. z Polska (a to i pro krmné účely). Dá se tedy očekávat, že výměra jak brambor, tak luskovin bude v řádu několika dalších let neustále klesat. Souvisí to i s útlumem v živočišné výrobě (kap. 6.1.2).

Růst zaznamenaly i dotované olejiny (používané jako energické plodiny), z nich řepka zaznamenala určitý pokles, nicméně řepka se nemůže pěstovat dva roky na stejném místě po sobě. Proto si řepka zachovává své nezanedbatelné ovlivnění krajiny na konci jara, prakticky neznámé před r. 1989.

Obr. 16 Graf změny výměry vybraných zemědělských komodit v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1995 a 2005

(pramen: Agrocensus 1995; Strukturální výsledky za zemědělství České republiky v roce 2005 podle územního členění)

Tab. 4 Výměra vybraných zemědělských komodit v okrese Žďár nad Sáz. v r. 1995 a 2005 (v ha)

	obiloviny celkem	pšenice ozimá	žito celkem	ječmen jarní	luskoviny	brambory	olejniný celkem	řepka
rok 1995	29 249	10 241	3 640	9 380	1 758	3 072	5 738	5 166
rok 2005	31 486	11 117	2 361	11 883	797	2 435	5 955	3 995
index změny	1,08	1,09	0,65	1,27	0,45	0,79	1,04	0,77

(pramen: Agrocensus 1995; Strukturální výsledky za zemědělství České republiky v roce 2005 podle územního členění)

6.1.2 ŽIVOČIŠNÁ VÝROBA

Jestliže se bezcelní a dotační zemědělská politika EU dotýká produkce rostlinných komodit, u živočišné výroby platí, že je přímo úměrná požadavkům trhu. Maso a další živočišné produkty (mléko, vejce atd.) se dováží za cenu, které čeští zemědělci mohou stěží konkurovat. U živočišné výroby je důležitý faktor dotace Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD), který předpokládá omezení intenzivního chovu stájových zvířat na úkor extenzivního spásání zatravněných ploch. Dotace na spásání zatravněných ploch jsou výrazně vyšší než kdyby tyto plochy zůstaly ladem. 1 ha TTP musí být spásán 0,2 – 1,5 VDJ (velká dobytčí jednotka) – VDJ je statistická jednotka, kdy např. dospělá kráva je kategorizována 1 VDJ, kdežto ovce je pouze 0,15 VDJ (PŘÍRUČKA PRO ŽADATELE LFA 2007). Skot je mnohem náročnější na údržbu při pastvě než ovce (vzhledem k větší náchylnosti skotu k různým epidemiím – slintavka, kulhavka, BSE, apod.). To vysvětluje nárůst počtu ovcí, chovaných vesměs extenzivním způsobem (tab. 5).

Tab. 5 Počty hospodářských zvířat v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1995 a 2005 (v ks)

	skot	prasata	ovce	drůbež
rok 1995	59 997	92 850	1 064	213 990
rok 2005	57 526	87 322	2 283	175 154
index změny	0,96	0,94	2,15	0,82

(pramen: Agrocensus 1995; Strukturální výsledky za zemědělství České republiky v roce 2005 podle územního členění)

7 ZÁVĚR

Po roce 1990 byla v tehdejším československém hospodářství nastartována řada transformačních změn, které přeměnily centrálně plánovanou ekonomiku na ekonomiku tržní. Tyto zásadní procesy výrazně změnily i primární sektor ekonomiky (tj. zemědělství) – jednalo se zejména o změnu počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva v zemědělství, změnu zemědělské produkce, ale také k odlišnému přístupu k formování a udržování krajiny člověkem.

Tato bakalářská práce se zabývala více než ekonomickými procesy v transformaci zemědělství enviromentálními aspekty transformace, a to zejména změnou vzhledu krajiny a prostředky, které by k této změně měly dopomoci. Následným šetřením změn jednotlivých druhů půdního fondu (na úrovni k.ú.) v letech 1989 a 2005 bylo zjištěno, že transformační procesy v okrese Žďár nad Sázavou vtiskly a v budoucnu pravděpodobně vtisknou zcela odlišný charakter krajiny.

Jedním z cílů práce bylo provedení šetření krajiny pomocí metody land use, které prokázalo ve většině katastrálních území (především v oblastech s podhorským charakterem, tj. v pícninářské výrobní podoblasti) nový fenomén zatravňování orné půdy, ve sledovaném období o 0,8 % na celkové rozloze okresu. Vedle tohoto fenoménu je o méně výrazný jev přeměny zemědělské půdy na půdu nezemědělskou (formou např. zalesňování, novou zástavbou, nebo pro ostatní účely lidské činnosti) – nezemědělské půdy přibylo 15 ha (z celkové rozlohy okresu přes 1 500 ha), tj. 1 %. Další neméně zajímavým procesem zvyšování výměry zahradních pozemků (jakožto přímý důsledek suburbanizace v okolí větších sídel) a snižování rozlohy ovocných sadů.

Zatravňování orné půdy na Vysočině je žádaným ekologickým procesem, jednak z důvodu původní biodiverzity, jednak z důvodu neekonomičnosti hospodaření ve vyšších nadmořských výškách a na půdách s horší kvalitou. Proto jsou zemědělci v těchto oblastech motivováni k zatravňování pomocí dotačních titulů, které vycházejí z zemědělské politiky Evropské unie (CAP), to se děje především formou podpory méně příznivých oblastí (LFA). Další z forem dotací, které zemědělské subjekty mohou čerpat, jsou programy na rozvoj venkova. Zemědělství je pak v okrese Žďár nad Sázavou (podobně tak, jako v ostatních podhorských oblastech) směřováno k mimoprodukční funkci. Otázkou ovšem zůstává, jestli je vynucený útlum (díky dotacím z EU) výhodný pro zemědělství a prvovýrobu. Mnozí zemědělci považují mimoprodukční funkci, kterou by měli plnit za ne tolik významnou, jako

samotnou prvovýrobu. Tyto názory vycházejí zejména z skutečnosti, že ve výrobě základních zemědělských komodit byla ČR (resp. tehdejší ČSSR) soběstačná, avšak již se nebere ohled na fakt, že tato soběstačnost byla možná pouze díky štědrému přílivu financí (na rozdíl od dnešních – které jsou poskytovány na hektar půdy – byly dotace v socialistickém zemědělství poskytovány na výnos komodit). Navíc krajina byla zemědělstvím ničena (rozorávání polí, pěstování nevhodných plodin, atd.), což byl další z důsledků snahy o soběstačnost v produkci základních zemědělských komodit. Nejlepším důkazem neekologického zemědělství v podhorských oblastech je zvýšení diferenciální renty v privatizovaných pozemcích po r. 1990 (kap. 2.2, str. 17).

V bakalářské práci je dále zpracováno porovnání úředních cen zemědělské půdy, která je nižší ve vyšších nadmořských výškách. Všeobecně platí, že pakliže má jednotlivý k. ú. úřední cenu zemědělské půdy pod 4 Kč, je tato půda nekvalitní pro zornění a měla by být zatravněna a dotována (obr. 15). Vymezení úředních cen zemědělských půd úzce koreluje s vymezením zemědělských výrobních podoblastí. Tržní ceny půdy jsou dány požadavky trhu, proto se mnohdy od cen úředních liší, ve většině případů jsou vyšší (až několikanásobně).

V okrese Žďár nad Sázavou transformace zemědělství změnila ráz krajiny, což je dokumentováno zaměřením rostlinné výroby na olejniny a technické plodiny. Např. řepka výrazně dominuje krajinnému rázu na přelomu května a června, kdy se mnohá pole zbarví do žluté barvy. Orná půda již není využívána tak často k pěstování brambor, tato část Vysočiny tak přestává být tradiční bramborářskou oblastí.

Bakalářská práce by měla být pojata jako východisko k práci diplomové, proto v ní nebyly zahrnuty některé jiné aspekty geografie zemědělství, které budou blíže specifikovány v diplomové práci – např. korelace transformace zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou a v okolních okresech, historie, současnost a budoucnost agroturistiky na Vysočině, geografické porovnání dotací v r. 1989 a v současné době, ekologické zemědělství aj.

SUMMARY, KEY WORDS

This bachelor thesis deals with selected geographical aspects of the agricultural transformation which was carried out in the district of Žďár nad Sázavou after 1990 (in this year the centrally planned economy was replaced by the free market economy). From the selected geographical aspects I evaluate the method of land use, the characterization of grants politics (including the definition of Less Favoured Areas (LFA)), the official cost of farmland, a shorter passage is concerned with total changing the structure of agricultural commodities. The attention is also paid to recherche and methodology. This thesis should be a resource of further works (e.g. graduation theses etc.). The thesis is engaged in the specifics of the agricultural transformation in the district of Žďár nad Sázavou, mainly land-ecological aspects of the transformation, and from the geographical aspect it evaluates to what degree agriculture has participated on the creation of landscape after 1990. The result of the discussion is the opinion that agriculture in the district of Žďár nad Sázavou continually stops being an object of the basic industry, but it starts to have strong extra-production functions which will further increase due to the non-productive function of the countryside.

KEY WORDS: agriculture – agricultural geography – agricultural transformation – Žďár nad Sázavou district – land use – land resources – Common Agricultural Policy (CAP) – Less Favoured Areas (LFA) – official cost of farmland

V bakalářské práci jsou na příkladě okresu Žďár nad Sázavou diskutovány vybrané geografické aspekty transformace zemědělství po r. 1990 (kdy došlo k přechodu od centrálně plánovaného hospodářství k tržně kapitalistickému hospodářství). Hodnoceny jsou vybrané geografické aspekty jako metoda land use, popis dotační politiky (včetně vymezení LFA), úřední cena zemědělské půdy, kratší pasáž se zabývá celkové změně struktury zemědělských komodit. Pozornost je také věnována rešeršním a metodickým pasážím, tato práce by měla být východiskem pro následující práce (diplomová atd.). Práce se zabývá specifiky transformací zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou, zejména pak krajinně-ekologickým aspektem transformace, hodnotí geografickým hlediskem jakou mírou se zemědělství podílelo na tvorbě krajiny po r. 1990. Výsledkem diskuze je názor, že zemědělství v okrese Žďár nad Sázavou se přestává být objektem prvovýroby, ale začíná mít výrazné mimoprodukční funkce, které budou (díky podpoře neprodukční funkce venkova) dále přibývat.

KLÍČOVÁ SLOVA: zemědělství – geografie zemědělství – transformace zemědělství – okres Žďár nad Sázavou – využití půdy – půdní fond – jednotná zemědělská politika – podpora méně příznivých oblastí (LFA) – úřední cena zemědělské půdy.

POUŽITÁ LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

Ústní informace

Zaměstnanci Katastrální úřadu pro Vysočinu, Katastrální pracoviště Žďár nad Sázavou, zejm.
pí. Ludmila Jonáková.

Zaměstnanec Zemědělské agentury – pozemkového úřadu ve Žďáře nad Sázavou
pan ing. Jiří Pometlo.

Právní prameny

Nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Nařízení vlády č. 241/2004 Sb., o podmínkách provádění pomoci méně příznivým oblastem a oblastem s ekologickými omezeními, ve znění nařízení vlády č. 121/2005 Sb. a ve znění nařízení vlády č. 510/2005 Sb.

Vyhláška č. 215/1995 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků.

Vyhláška č. 463/2002 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků

Vyhláška č. 456/2005 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 101/2001 Sb., o ochraně osobních údajů.

Zákon č. 387/2004 Sb., o změně hranic krajů, kterým bylo k 1.1. 2005 převedeno 24 obcí z okresu Žďár nad Sázavou a 1 obec z okresu Třebíč (kraj Vysočina) do Jihomoravského kraje, všech 25 obcí do okresu Brno-venkov.

Bibliografické zdroje statistické

Agrocensus 1995. 1. část – základní ukazatele za ČR. ČSÚ, Praha 1996, ns.

Agrocensus 1995. 2. část – základní ukazatele podle územního členění. ČSÚ, Praha 1996, ns.

Agrocensus 2000. 2. část – základní ukazatele podle územního členění. ČSÚ, Praha 2001, ns.

Úhrnné hodnoty druhu pozemků v ha po k. ú. a obcích – okres Žďár nad Sázavou 1989.

Katastrální úřad ve Žďáře nad Sázavou, Žďár nad Sázavou 1990.

Úhrnné hodnoty druhu pozemků v ha po k. ú. a obcích – okres Žďár nad Sázavou 2005.

Elektronická podoba, Katastrální úřad ve Žďáře nad Sázavou, Žďár nad Sázavou 2006.

Bibliografické zdroje ostatní

BIČÍK, I. (1982): *Ekonomická geografie I.* – Geografie zemědělství. UK, Praha. 105 s.

BIČÍK, I. (1998): Land use in the Czech Republic 1845 – 1948 – 1990. *Methodology, interpretation, contests.* In: AUC Geographica, 32, UK, Praha, s. 247 – 255.

BIČÍK, I. (2005): Proměny geografie zemědělství. *Geografie – Sborník ČGS*, 110, č. 2, s. 91-102.

BIČÍK, I.; GÖTZ A. (1996): Regionální aspekty transformace českého zemědělství. In: Hampl, M. a kol.: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice.* UK, Praha, s. 239-253.

BIČÍK, I., JANČÁK, V. (2002): České zemědělství po roce 1990. In: *Geografie – Sborník ČGS*, 106, č. 4, s. 209-221.

BIČÍK, I.; JANČÁK V. (2005): *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990.* UK, Praha, 104 s.

BIČÍK, I.; KUPKOVÁ, L. (2002): Long-term changes in land use in Czechia based on the duality of agricultural land. In: *Land use/ Land cover changes in the period of globalization.* UK, Praha, s. 31-44.

BIČÍK, I.; PERLÍN R.; ŠEFRNA L. (2001): *Rozvoj povodí Kocáby.* UK, Praha, 87 s.

DOUCHA, T. (2002): Multifunctionality of the czech agriculture. In: *Land use/ Land cover changes in the period of globalization.* UK, Praha, s. 58-67.

GÖTZ, A. (1975): Zemědělství a životní prostředí. *Sborník Československé společnosti Zeměpisné* 80, č.1, s. 37-39.

GÖTZ, A.; KRUGLOVÁ G. (1975): Mezuregionální výzkum životního prostředí z hlediska zemědělství. *Sborník Československé společnosti zeměpisné* 80, č.4, s. 281-288.

GÖTZ, A.; NOVOTNÁ, M. (1995): *Geografie zemědělství ČR.* Západočeská univerzita, Plzeň, 100 s.

HAMPL, M. a kol. (2001): *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie.* UK, Praha, zejm. s. 27-41.

HAMPL, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační*

- procesy a jejich obecný kontext*. UK, Praha, 145 s. + volná mapová příloha
- HLAVÁČEK, V. (2002): Výsledky privatizace a transformace v zemědělství. In: Říha, P.: *Výsledky privatizace a transformace zemědělství ve východních zemích SRN a v ČR*. Agrární komora ČR, Praha, s. 5-8.
- JANČÁK, V. (2003): Geografie zemědělství a rurální geografie: základní pojmy a metodické přístupy jejich výzkumu v období transformace Česka. In: Jančák, V.; Chromý, P.; Marada, M. (eds.): *Geografie na cestách poznání*. UK, Praha, s. 180-191.
- KABRDA, J. (2004): Vliv polohové exponovanosti na rozložení využití ploch v kraji Vysočina. *Geografie – Sborník České geografické společnosti*, 109, č.4, s. 223-235.
- KABRHEL, J. a kol. (1980): *Ekonomika československého zemědělství*. SNL, Praha, s. 111-138, s. 381-398.
- MARYÁŠ, J.; VYSTOUPIL, J. (2001): *Ekonomická geografie I*. Masarykova Univerzita, Brno, 156 s.
- Metodika k provádění nařízení vlády č. 79/2007 Sb. MZe ČR, SZIF, Praha 2007, 68 s.
- PERLÍN, R. (2003): Předpoklady rozvoje českého venkova. In: Vávra, V: *Funkce politiky v agrárním sektoru a rozvoji venkova v nejdůležitějších typech regionů v období před a po vstupu do EU*. VÚZE, Praha, 19 s.
- Příručka pro žadatele. MZe ČR, SZIF, Praha 2007, 68 s.
- Půda. Situační a výhledová zpráva. MZe ČR, VÚZE, Praha 2003, 80 s.
- Půda. Situační a výhledová zpráva. MZe ČR, VÚZE, Praha 2006, 80 s.
- PTÁČEK, J. (1996): Czech agriculture in transition. *Geografie – Sborník České geografické společnosti*, 101, č. 2, s. 110-127.
- ŘÍHA, P. (2002): Výsledky privatizace a transformace zemědělství ve východních zemích SRN a ČR: *Sborník referátů z mezinárodního semináře*. Agrární komora České republiky, Praha, 47 s.
- VĚŽNÍK, A. (1995): Geographical aspects of the transformation of Agriculture of the Czech Republic. In: *Scripta Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis*. Geographica, č. 24, Masarykova univerzita, Brno, s. 119-128.
- Zpráva o implementaci OP Zemědělství. Ministerstvo zemědělství, Praha 2004, 18 s.

Internetové zdroje statistické

Společný zemědělský registr MZe. [online]. [c2006] [cit. 2008-01-10]. Dostupné z www <https://farmer.mze.cz/portal/page/portal/PORTAL_FARMARE>.

Strukturální výsledky za zemědělství České republiky v roce 2005 podle územního členění. [online]. [c2006] [cit. 2008-04-26]. Dostupné z www <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/2129-06>>.

Internetové zdroje ostatní

Agroporadenství online. [online]. [c2008] [cit. 2008-04-24]. Dostupné z www <<http://www.agroporadenstvi.com/>>

Český LPIS. [online]. [c2004] [cit. 2008-04-25]. Dostupné z www <<http://www.lpis.cz/>>

Ministerstvo zemědělství ČR online. [online]. [c2007] [cit. 2008-04-09]. Dostupné z www <<http://www.mze.cz/>>

Natura 2000 online. [online]. [c2006] [cit. 2008-04-15]. Dostupné z www <<http://www.nature.cz/natura2000>>

Portál farmáře. [online]. [c2006] [cit. 2008-01-10]. Dostupné z www <<https://farmer.mze.cz>>

Pozemkový fond České republiky. [online]. [c2008] [cit. 2008-04-25]. Dostupné z www <<http://www.pfcr.cz/pfcr/page.aspx>>

Slovník VUGTK. [online]. [c2003] [cit. 2008-04-27]. Dostupné z www <<http://www.vugtk.cz/>>

Státní zemědělský intervenční fond. [online]. [c2008] [cit. 2008-04-18]. Dostupné z www <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hlavni_stranka>

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A BAREVNÝCH PŘÍLOH

Tabulky

<i>Tab. 1</i>	Struktura půdního fondu nově připojených k. ú. k okresu Žďár nad Sázavou k 1.1. 2007.....	22
<i>Tab. 2</i>	Příklad dynamického land use na vývoje rozlohy lesní plochy a orné půdy v k. ú. Rosička	32
<i>Tab. 3</i>	Rozčlenění okresu Žďár nad Sázavou dle plateb LFA v r. 2005	40
<i>Tab. 4</i>	Výměra vybraných rostlinných zemědělských komodit v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1995 a 2005 (v ha)	46
<i>Tab. 5</i>	Počty hospodářských zvířat v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1995 a 2005 (v ks)	46
<i>Tab. 6:</i>	Souhrnný přehled všech k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou s vybranými charakteristikami (viz příloha č. 1)	
<i>Tab. 7:</i>	Úhrnné hodnoty základních druhů půd v k. ú. odpojitějších se od okresu Žďár nad Sázavou k 1.1. 2005 (viz příloha č. 2)	
<i>Tab. 8:</i>	Zemědělské subjekty čerpající dotace v okrese Žďár n. Sáz., k roku 2007 (viz příloha č. 3)	

Obrázky

<i>Obr. 1</i>	Schéma transformace zemědělství Česka	19
<i>Obr. 2</i>	Územní změny hranice okresu Žďár nad Sázavou k 1.1.2005	20
<i>Obr. 3</i>	Rozdíl ve složení struktury půdního fondu odpojených obcí a zbytku okresu Žďár nad Sázavou k roku 1989	21
<i>Obr. 4</i>	Struktura půdního fondu nově připojených k. ú. k okresu Žďár nad Sázavou k 1.1. 2007	22
<i>Obr. 5</i>	Zemědělské výrobní podoblasti v okrese Žďár nad Sázavou dle metodiky VÚZE 1996	27
<i>Obr. 6</i>	Nejvyužívanější druhy půdního fondu v jednotlivých k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou	29
<i>Obr. 7</i>	Struktura úhrnných druhů pozemků v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1989	31
<i>Obr. 8</i>	Struktura úhrnných druhů pozemků v okrese Žďár nad Sázavou v r. 2005	31
<i>Obr. 9</i>	Vývoj rozlohy orné půdy v letech 1989-2005	33

<i>Obr. 10</i>	Vývoj rozlohy zahrad v letech 1989-2005	34
<i>Obr. 11</i>	Vývoj rozlohy trvalých travních porostů v letech 1989-2005	35
<i>Obr. 12</i>	Vývoj rozlohy lesních ploch v letech 1989-2005	36
<i>Obr. 13</i>	Vývoj rozlohy zastavěných ploch v letech 1989-2005	37
<i>Obr. 14</i>	Vymezení podoblastí LFA v okrese Žďár nad Sázavou	41
<i>Obr. 15</i>	Stanovená úřední cena zemědělské půdy za jednotlivá k. ú. v okrese Žďár nad Sázavou	43
<i>Obr. 16</i>	Graf změny výměry vybraných zemědělských komodit v okrese Žďár nad Sázavou v r. 1995 a 2005	45

Barevné přílohy (souhrnně v příloze č. 4)

- Foto 1* JZD ve Žďáře nad Sázavou na začátku transformačního období (*Foto: vlastní*)
- Foto 2* JZD ve Žďáře nad Sázavou v r. 2008 (*Foto: vlastní*)
- Foto 3* Pasoucí se skot (*Foto: vlastní*)
- Foto 4* Řepka olejka měnící vzhled krajiny (*Foto: Jiří Chromý*)

PŘÍLOHA Č. 1

Tab. 6: Souhrnný přehled všech k. ú. v okrese Žďár n. Sáz. s vybranými charakteristikami

	vymezná podoblast LFA	úřední cena zemědělské půdy (v Kč)	index orná půda (rok 2005 ku roku 1989)	index TTP (rok 2005 ku roku 1989)	index zemědělská půda (rok 2005 ku roku 1989)	index lesní plochy (rok 2005 ku roku 1989)	celková výměra k. ú. (v ha)
Albrechtice u Rozsoch	HA	3,51	94,74	118,07	99,64	101,30	209,6121
Baliny	OA	1,99	95,97	109,36	98,39	137,21	125,3554
Bezděkov u Velké Bíteše	OB	4,34	99,91	91,18	98,63	104,17	495,143
Blatiny	HA	1,52	92,87	127,19	99,47	101,76	303,969
Blažejovice u Rozsoch	HA	3,30	88,70	128,75	99,20	100,11	479,8585
Blažkov	HA	4,06	94,80	107,74	98,64	104,39	201,387
Blížkov	HA	3,68	96,85	77,21	85,88	99,11	74,1581
Bobrůvka	HA	3,08	98,17	101,99	99,03	100,71	458,4618
Bohdalec	OB	3,32	81,54	149,43	96,38	114,68	199,7552
Bohdalov	HA	3,12	85,47	159,29	99,58	100,63	370,4625
Bohuňov	HA	2,14	98,42	100,65	98,83	100,43	532,3958
Bojanov u Dolní Libochové	HA	4,22	97,21	97,36	97,49	101,80	1134,773
Bolešín	HA	1,24	94,75	107,00	99,10	100,48	312,1994
Bor u Nedvědice	HA	1,55	88,96	100,09	94,48	104,75	291,8746
Borovec	HA	1,65	93,22	101,81	98,80	96,42	220,9343
Borovnice u Jimramova	HA	1,39	97,59	98,41	98,27	99,27	392,6771
Branišov nad Pernštejnem	HA	3,82	87,35	103,52	95,80	103,99	828,8026
Bratrušín	HB	2,73	87,32	141,09	99,20	102,47	247,1435
Brťoví	HA	3,04	97,16	99,07	97,31	101,94	163,4016
Březejc	HA	3,97	89,57	189,64	99,96	99,97	247,6231
Břeží nad Oslavou	HA	4,59	99,01	97,50	99,06	105,38	247,1059
Břeží u Osové Bítýšky	HA	4,44	87,06	152,55	96,97	106,17	851,4039
Březka u Velké Bíteše	HA	4,11	96,06	127,87	99,53	96,14	136,8839
Březské	HA	2,09	100,69	86,72	96,30	106,21	240,3276
Budeč u Žďáru nad Sázavou	HA	3,54	98,92	98,53	98,79	102,05	252,8928
Bukov na Moravě	HA	3,14	113,02	100,27	101,96	96,84	390,8178
Buková u Nížkova	HA	3,86	69,94	104,73	99,55	100,06	137,6194

Bystřice nad Pernštejnem	HA	1,99	100,05	91,39	99,10	99,71	199,8836
Býšovec	HA	3,60	97,02	114,78	98,93	99,79	202,7804
Cikháj	OA	3,34	89,98	86,61	92,07	107,99	69,7913
Černá	OB	1,27	84,46	127,39	100,11	101,03	213,1641
Česká Cikánka	HB	4,38	95,82	115,59	99,69	103,46	140,4316
Česká Mez	HA	1,44	100,13	96,55	98,91	100,29	233,4119
České Křižánky	HA	1,64	97,11	112,20	99,96	100,00	72,9456
České Milovy	HA	1,77	96,24	97,26	97,10	100,24	724,7195
Český Herálec	HA	1,86	2388,32	29,07	94,55	99,12	43,4001
Čtyři Dvory	HB	1,46	100,38	97,47	98,58	100,65	180,9875
Dalečín	HA	1,48	68,70	95,30	91,32	103,24	309,6672
Daňkovice	HA	0,98	56,73	116,93	85,47	115,31	198,2974
Dědkov	HA	2,23	85,43	102,46	100,16	100,00	136,6372
Divišov	HB	1,45	89,44	156,94	98,95	102,49	352,304
Dlouhé na Moravě	HA	3,34	77,52	120,67	97,30	103,10	344,9434
Dobrá Voda u Křižanova	HA	3,76	124,90	136,28	99,17	101,44	625,8207
Dolní Bobrová	OB	4,00	98,87	100,55	100,18	100,00	115,1937
Dolní Bory	HA	3,10	63,14	128,26	92,66	102,63	270,8912
Dolní Čepí	HA	1,33	113,15	78,61	98,91	101,13	193,1876
Dolní Heřmanice	HA	3,93	99,11	102,17	99,62	101,08	604,4856
Dolní Libochovná	HA	3,65	99,91	99,58	99,87	99,57	218,0839
Dolní Radslavice	HA	2,19	100,03	88,82	98,44	100,76	236,0443
Dolní Rozsíčka	HA	3,60	86,07	127,39	96,72	106,86	317,3788
Dolní Rožínka	HB	4,29	29,47	251,58	96,47	102,99	229,5076
Domanín u Bystřice nad Pernštejnem	OB	3,05	99,10	101,60	99,87	100,12	333,2872
Domanínek	HA	3,17	100,61	95,44	98,82	105,51	338,1581
Dvořiště u Bystřice nad Pernštejnem	HA	3,35	108,58	79,27	89,94	105,44	209,8179
Frankův Zhořec	HB	2,55	91,14	112,74	97,76	103,05	657,9002
Fryšava pod Žákovou horou	OA	1,38	89,53	120,60	98,61	100,92	561,9439
Geršov	HA	2,65	71,12	140,15	99,38	100,83	421,1391
Habří	HA	1,93	76,62	141,20	95,87	102,09	813,0215
Hamry nad Sázavou	HA	4,26	99,69	91,51	99,01	99,93	395,7737
Herálec na Moravě	HA	1,44	100,99	85,17	98,09	105,77	321,1983
Heřmanov u Křižanova	HA	3,08	94,56	115,38	99,48	101,13	981,3796
Hlinné	OA	2,14	84,16	149,56	98,87	100,80	472,9731

Hluboké u Dalečína	HA	0,75	96,97	109,97	99,41	101,07	634,7271
Hodíškov	HA	3,53	91,76	109,21	96,22	96,31	798,8839
Holubí Zhoř	HA	3,87	95,69	131,87	99,69	100,10	549,1244
Horní Bobrová	HA	3,93	103,22	95,57	96,08	100,67	416,9521
Horní Bory	HA	3,11	90,53	109,25	98,59	99,66	268,4659
Horní Čepí	HA	1,31	106,41	94,07	99,92	100,06	289,335
Horní Libochová	HA	4,15	97,55	100,77	98,42	100,41	908,9062
Horní Radslavice	HA	2,75	79,62	124,91	92,19	105,53	583,3657
Horní Rozsídka	OB	3,63	95,25	112,28	99,96	99,94	432,9692
Horní Rožínka	HB	3,38	90,14	92,32	95,96	100,66	538,2677
Hrbov u Velkého Meziříčí	HA	3,11	99,36	95,51	95,80	99,33	273,1335
Hrdá Ves	OB	2,49	87,52	111,88	98,20	102,51	277,4848
Chlébské	HA	1,36	94,69	106,07	94,51	101,43	428,8732
Chlum	HA	1,82	106,01	92,96	99,42	101,11	382,9248
Chlumek	OB	2,71	99,48	104,38	100,15	100,35	681,219
Chlumětín	HA	1,55	88,24	132,89	99,15	107,09	345,7667
Chroustov u Bohdalova	HA	1,55	93,65	123,61	99,84	99,52	277,4441
Jabloňov	OB	1,64	97,06	102,64	100,30	101,45	410,8977
Jabloňov u Velkého Meziříčí	HA	3,13	98,88	97,55	98,27	100,14	241,8289
Jámy	HA	2,29	86,28	132,27	99,96	100,06	192,0635
Janovičky u Bohuňova	OB	2,22	75,99	151,34	97,87	102,17	654,6639
Javorek	HA	0,98	90,99	104,02	97,54	99,55	461,1981
Jemnice u Moravce	HA	2,85	97,05	99,70	98,48	102,63	255,9903
Jestřabí u Velké Bíteše	HA	4,07	98,61	91,44	96,94	108,68	241,5892
Jimramov	HA	1,60	92,19	119,87	99,53	100,01	931,0135
Jimramovské Pavlovice	OB	1,58	72,81	124,88	99,94	103,06	264,0661
Jindřichov u Velké Bíteše	HA	4,53	93,97	122,50	98,31	108,58	416,3243
Jiříkovice u Nového Města na Moravě	OB	1,50	98,90	89,45	97,56	117,92	908,0186
Jívoví	HB	3,60	95,30	101,36	97,36	109,85	441,5274
Josefov u Rožné	HA	1,78	68,93	145,86	100,08	100,07	488,8541
Kadolec	HA	3,05	99,63	91,06	98,41	105,17	219,0596
Kadov u Sněžného	HA	1,41	99,49	86,01	97,83	101,16	846,0535
Karasín	HB	1,38	99,18	98,71	99,01	102,07	164,0542
Karlov	HA	1,67	96,35	120,15	99,44	101,03	450,5225
Kněžves nad Oslavou	OB	3,72	97,66	113,87	99,77	100,45	568,0227

Kobylnice nad Svratkou	HA	1,09	96,44	88,17	95,65	108,73	395,0839
Kocanda	HA	1,53	96,93	114,16	99,20	100,30	679,4519
Kochánov u Stránecké Zhoře	OB	4,08	99,67	97,71	99,26	101,24	656,7192
Koníkov	OA	1,01	96,70	115,87	99,50	100,02	775,0022
Korouhvice	OB	1,21	106,08	94,42	99,16	101,35	497,6329
Koroužné	HA	1,75	99,02	100,85	99,44	100,31	828,8452
Košíkov	HA	4,97	86,37	146,14	100,34	99,92	1055,3439
Kotlasy	HB	4,03	96,13	100,94	97,09	103,11	1162,8386
Kovářová	OA	1,00	97,36	113,60	99,65	102,63	409,5218
Kozlov u Křižanova	HA	3,75	95,23	116,50	99,62	102,18	308,3006
Kozlov u Lesoňovic	OB	1,43	99,07	101,30	99,65	99,86	222,8717
Krásné nad Svratkou	OA	1,20	120,24	84,94	99,76	99,96	98,7481
Krásnéves	OB	2,95	96,00	65,90	92,38	121,12	537,9888
Krátká	HB	1,70	100,08	83,43	98,88	100,71	610,5337
Křídla	OB	1,72	85,38	156,65	98,55	100,26	591,2509
Křižanov	HA	3,81	98,38	106,72	99,51	101,20	460,4651
Křoví	OA	4,68	98,35	105,26	99,57	100,37	467,1949
Kuklík	HB	1,53	100,90	96,40	99,91	99,43	341,2797
Kundratice u Křižanova	HA	4,17	94,47	116,68	97,57	106,49	884,4958
Kundratice u Rozsoch	OB	2,34	99,80	100,83	99,90	100,01	277,1094
Kúsky	HA	1,85	99,75	91,87	98,81	99,98	685,1801
Kyjov u Černé	OA	1,76	94,90	115,35	99,54	100,89	766,9304
Lavičky	OA	3,38	80,09	129,75	97,91	100,92	607,5662
Lesoňovice	HB	1,94	100,73	86,40	99,43	100,05	485,6997
Lhota u Lísku	OA	2,00	97,92	97,98	98,25	100,06	618,3876
Lhotka u Velkého Meziříčí	OB	2,85	99,33	91,15	98,25	101,27	407,3908
Lhotka u Žďáru nad Sázavou	HB	2,20	98,71	100,42	99,00	102,68	1198,3621
Lhotky u Velkého Meziříčí	OB	2,01	100,02	95,48	99,52	99,91	704,4502
Lísek	HA	1,69	99,46	100,62	100,06	103,70	419,3127
Lískovec u Nedvědice	OB	1,44	80,79	187,80	99,26	108,99	136,8336
Líšná	OA	1,22	98,21	92,68	97,23	105,11	474,984
Ludvíkov u Velké Bíteše	OB	3,68	95,96	118,56	97,41	103,19	263,6147
Malá Losenice	HA	2,61	92,22	120,10	98,06	104,50	255,9113
Malé Tresné	OA	1,11	99,79	100,21	99,89	100,00	184,0577
Maršovice u Nového Města na Moravě	OB	1,61	96,52	108,83	98,88	101,14	603,8618

Martinice u Velkého Meziříčí	OA	3,05	98,04	103,73	99,11	100,55	1516,5946
Matějov	OB	3,57	98,78	99,80	98,87	114,31	292,5118
Měřín	OA	3,18	92,12	116,91	99,36	100,36	269,7271
Město Žďár	OA	2,89	98,93	93,09	98,09	105,32	551,1932
Meziboří	OB	2,19	92,76	114,84	98,74	99,55	415,4082
Míchov	HA	1,25	99,57	99,82	99,78	100,01	97,2777
Milasín	HB	2,51	98,64	94,80	98,16	104,01	688,443
Milešín	OA	3,74	93,08	136,70	99,54	100,27	415,2042
Milíkov	OB	2,70	98,95	107,72	100,33	98,99	137,0531
Mirošov u Bobrové	OB	3,16	99,68	101,28	99,97	100,84	365,2414
Mitrov	HB	3,06	99,84	97,91	99,57	99,94	891,8128
Moravec	HB	4,04	99,26	100,37	99,96	99,94	58,8215
Moravecké Janovice	OA	1,78	100,30	99,40	100,18	101,81	533,6796
Moravecké Pavlovice	HA	1,95	79,55	175,62	99,46	101,76	252,3133
Moravská Cikánka	OB	1,37	87,55	112,28	93,72	110,01	708,4853
Moravská Svratka	OA	1,24	99,70	97,05	99,62	100,08	672,0743
Moravské Křižánky	OB	1,49	100,71	96,88	100,09	99,79	358,2094
Mostiště u Velkého Meziříčí	OB	3,15	91,34	135,86	99,10	101,07	324,5142
Na Pouštích	HA	1,61	94,53	87,78	93,33	128,00	253,7079
Najdek na Moravě	OB	3,05	100,00	101,06	100,18	100,00	198,4701
Netín	OA	4,16	93,10	123,02	98,32	101,15	656,1255
Nížkov	OB	3,96	75,22	185,70	97,44	107,67	368,2079
Nová Ves u Heřmanova	HA	3,72	100,08	94,84	98,59	100,22	845,638
Nová Ves u Nového Města na Moravě	HB	2,50	96,55	106,83	99,26	102,49	202,1793
Nová Zhoř	OA	3,79	99,69	101,82	99,98	99,03	270,4777
Nové Dvory u Velké Losenice	OB	3,84	94,53	123,13	99,38	100,01	674,266
Nové Město na Moravě	OB	1,85	99,50	97,06	98,94	103,47	273,1183
Nové Sady u Velké Bíteše	HB	3,97	97,67	110,27	99,45	100,07	542,6417
Nové Veselí	OA	4,21	97,61	108,60	98,83	110,31	201,8609
Nový Jimramov	HA	0,84	91,04	108,96	93,69	116,36	1039,604
Nyklovice	HA	1,23	95,32	113,46	99,46	99,99	649,689
Obyčtov	HA	3,64	99,88	100,02	99,88	99,89	898,1031
Odranec	OB	1,31	99,64	97,88	99,25	99,76	346,0471
Olešinky	OB	3,79	98,31	102,42	98,93	99,73	231,6267
Olešná na Moravě	OB	1,95	97,57	106,33	98,29	102,88	371,4118

Olešnička	OB	1,67	95,69	113,71	99,61	101,88	169,6934
Olší nad Oslavou	HA	3,91	99,48	101,16	100,13	99,21	452,4431
Ondrušky	OB	4,52	98,88	93,14	98,04	99,92	1543,4681
Ořechov u Křižanova	OB	3,35	88,27	105,71	93,33	104,02	1412,3251
Oslava	OA	3,35	98,26	101,62	98,79	103,73	783,7979
Oslavice	OA	1,90	94,93	136,48	99,76	99,99	325,4399
Osová	OA	3,81	99,60	101,40	99,98	99,90	569,3638
Osová Bítýška	OB	3,86	98,57	83,85	96,41	108,41	412,9509
Osové	HA	2,28	99,16	97,48	98,89	101,27	414,0968
Ostrov nad Oslavou	OB	4,03	98,05	91,65	97,22	99,33	90,9838
Otín u Měřína	HB	3,11	102,35	78,39	98,06	116,09	98,0616
Pánov	HA	3,94	80,75	102,92	99,86	100,03	492,4393
Pavlínov	OA	2,59	100,42	90,78	97,95	101,40	779,26
Pavlov	OB	3,12	102,87	79,43	99,68	100,04	828,4753
Petráveč	OB	2,85	97,85	97,22	97,78	100,34	1290,2925
Petrovice u Nového Města na Moravě	HB	2,50	94,79	99,86	97,16	100,35	907,1265
Pikárec	OB	3,40	99,56	98,19	99,30	99,62	615,4174
Písečné	HA	2,11	93,49	124,84	99,14	101,00	539,1135
Pivonice u Lesoňovic	OA	2,39	99,21	103,79	99,89	100,56	320,6331
Počítky	HB	2,06	78,62	110,93	97,20	102,68	664,7258
Poděšín	OB	3,99	92,84	114,49	98,36	99,56	327,4405
Podlesí u Sněžného	OA	1,43	96,09	69,40	87,19	100,79	2146,4644
Podolí nad Bobrůvkou	OB	3,17	90,44	99,58	99,67	99,86	301,7946
Pohledec	OA	1,60	101,86	66,40	100,25	100,02	37,3928
Pohořilky u Otína	HA	2,38	99,98	99,54	99,64	100,47	268,3391
Pokojov	HA	4,09	99,55	99,36	99,48	100,38	288,0467
Polnička	HB	2,39	91,95	104,32	98,04	101,21	1267,7544
Polom u Sulkovce	OA	0,95	99,35	98,33	98,84	101,06	301,8208
Pořežín	OB	3,25	97,91	107,07	99,08	100,53	842,4127
Prosetín u Bystřice nad Pernštejnem	HB	1,82	95,15	113,06	98,12	105,20	738,842
Pustina u Měřína	OA	3,42	76,76	140,49	98,90	100,18	1252,8645
Račice u Dlouhého	OA	3,57	97,23	98,64	98,30	102,03	442,8503
Račín u Polničky	HB	2,21	99,10	96,12	98,04	100,47	1004,5237
Radenice	OB	3,67	96,56	99,35	97,42	107,04	483,4739
Radešín nad Bobrůvkou	OA	3,10	98,21	102,08	98,76	100,15	513,9517

Radešínská Svratka	HA	2,75	92,22	125,90	99,39	103,61	680,8929
Radkov u Moravce	OA	3,37	102,24	88,63	99,31	100,87	1242,2428
Radňoves	HA	3,19	99,23	99,68	99,43	102,03	390,0097
Radňovice	OB	1,81	85,53	114,17	98,68	100,51	782,0714
Radostín nad Oslavou	HA	3,58	81,58	131,46	98,46	106,23	349,1104
Radostín u Vojnova Městce	OA	1,08	105,82	79,67	97,42	109,98	391,3963
Rodkov	OA	2,63	89,42	129,59	99,36	101,08	538,7224
Rokytno na Moravě	HA	3,71	99,65	99,05	99,67	99,70	303,7596
Rosička	OB	1,53	98,69	103,18	99,79	100,43	770,6743
Rousměrov	OB	3,02	110,16	105,44	106,82	97,23	108,8519
Rovečné	OB	3,78	99,57	98,15	98,92	100,16	303,7062
Rovné	OB	1,55	90,34	139,75	99,11	100,45	439,3494
Rozseč	HA	1,68	81,92	138,48	99,64	100,01	852,9811
Rozsochy	OB	0,96	91,37	121,76	98,20	102,06	413,3517
Roženecké Paseky	OB	2,15	99,87	98,58	99,17	106,44	86,7346
Rožná	OA	3,54	96,18	92,98	96,08	112,28	454,5123
Ruda u Velkého Meziříčí	OB	3,36	97,47	104,00	100,54	100,52	785,2894
Rudolec	HA	3,16	98,90	89,23	96,59	104,30	174,6007
Řečice nad Bobrůvkou	OB	1,81	95,99	107,56	98,91	101,53	642,3704
Samotín	OA	1,43	96,21	104,02	99,12	100,26	574,1353
Sázava u Žďáru nad Sázavou	OA	3,64	99,41	99,78	99,48	101,45	764,5716
Sazomín	OB	4,23	93,11	114,87	99,25	102,25	402,4652
Sedliště u Jimramova	OB	3,07	102,67	76,46	97,05	101,08	986,1485
Sejřek	HB	1,69	95,71	99,14	96,51	98,56	1966,8315
Sirákov	OA	1,79	97,93	100,49	99,18	104,75	348,0476
Sklené nad Oslavou	OB	3,57	92,15	102,31	93,59	104,19	684,6789
Sklené u Žďáru nad Sázavou	OB	3,09	99,97	99,45	99,57	100,05	267,0129
Skrotice	OB	1,22	100,17	96,93	99,06	99,84	379,811
Skřínářov	OB	1,11	99,49	97,82	98,78	100,39	641,113
Slavkovice	OB	2,19	88,57	135,34	97,36	102,35	263,6058
Smrček	OA	3,64	99,62	99,22	99,57	99,74	1234,4843
Sněžné na Moravě	OB	2,11	95,64	112,63	98,96	102,77	632,0569
Spělkov	OB	1,40	93,84	112,27	97,13	111,17	552,2635
Starý Telečkov	OB	1,55	96,32	102,78	98,19	100,57	1352,688
Strachujov	OA	0,95	98,77	96,54	98,59	101,89	951,3639

Stránecká Zhoř	OB	4,13	38,47	120,59	97,65	100,03	424,4668
Strážek	HA	1,86	92,11	122,20	98,30	100,79	775,8821
Stržanov	OA	1,80	95,49	105,53	98,74	102,76	256,8016
Střítež u Bukova	OB	1,48	108,98	44,75	95,62	104,76	752,7311
Studnice u Rokytna	OB	3,71	93,84	127,29	99,04	99,93	771,9528
Suky	OB	2,91	95,66	109,62	99,01	100,11	861,6228
Sulkovec	OB	1,93	100,78	91,95	99,07	102,08	431,547
Svařenov	OA	2,25	88,50	159,47	98,26	104,46	564,0628
Světnov	OA	1,51	99,07	101,56	99,03	101,86	686,5578
Sviny u Křižanova	OB	3,73	75,92	104,77	98,68	102,74	136,3828
Svratka	OA	1,12	103,43	87,94	99,71	99,94	250,5965
Šeborov	HA	2,18	81,36	151,49	99,49	100,41	635,6503
Škrdlovice	OB	3,76	100,04	98,11	99,64	100,14	318,2419
Špinov	OA	2,01	97,96	86,58	94,85	101,81	1990,0868
Štěpánov nad Svratkou	OA	4,15	95,60	115,14	100,19	99,65	286,1112
Švařec	OA	1,67	96,33	120,37	99,74	100,51	268,0408
Trhonice	OA	1,76	108,49	77,69	100,40	99,97	798,563
Tři Studně	HA	1,58	99,83	104,15	100,78	99,54	374,9281
Ubušín	HA	1,41	99,78	93,66	98,32	100,46	699,3147
Ubušínek	OB	1,00	98,72	95,76	98,02	102,05	387,7154
Uhřínov u Velkého Meziříčí	OA	2,52	95,13	111,37	98,05	100,46	1077,3849
Ujčov	HA	3,16	100,84	97,23	100,09	100,15	1068,1818
Újezd u Žďáru nad Sázavou	HB	4,54	75,46	145,17	96,98	101,12	601,4893
Unčín	HB	1,56	96,78	132,02	100,54	100,32	269,64
Vatín	HB	4,68	94,87	94,05	94,61	117,83	180,541
Věcov	OA	1,22	98,35	99,30	98,63	100,17	937,0858
Věchnov	OA	3,57	100,52	92,92	99,38	100,89	846,6852
Velká Bíteš	OB	4,11	58,09	113,38	95,35	102,15	338,8509
Velká Losenice	OA	4,46	98,66	98,20	98,57	101,40	719,4163
Velké Janovice	OA	1,82	97,81	101,77	98,77	100,46	528,6169
Velké Meziříčí	OA	2,41	97,80	89,36	94,52	111,73	442,026
Velké Tresné	OA	1,48	99,58	98,19	99,07	103,00	699,3108
Vepřová	HA	2,29	65,28	167,45	96,45	101,28	845,505
Veselí u Dalečína	OA	0,93	91,01	116,94	98,16	111,40	477,0187
Veselíčko u Žďáru nad Sázavou	OA	2,19	97,01	105,54	99,44	99,93	1210,058

Věstín	OA	1,91	99,82	100,00	99,91	100,10	258,0337
Věstínek	HA	1,29	99,83	94,44	97,46	100,27	301,7459
Věžná na Moravě	OA	1,63	94,62	107,16	97,43	117,13	408,08
Vídeň	OB	4,00	86,55	242,77	95,73	101,51	576,0985
Vidonín	OB	3,71	99,72	98,71	99,71	100,11	161,1425
Vír	OA	1,81	90,91	104,29	94,55	104,75	1084,9729
Vítochov	OA	1,65	99,85	99,81	100,06	102,90	502,1131
Vlachovice u Rokytna	OB	1,40	100,86	91,75	97,81	106,58	573,4559
Vlkov u Osové Bítýšky	OB	4,02	100,04	100,66	100,08	100,01	277,1519
Vojetín u Rozsoch	OB	3,01	97,58	99,45	98,23	101,60	458,5553
Vojnův Městec	OB	1,26	67,05	143,67	97,65	100,10	443,337
Vojtěchov u Lísku	OB	1,91	92,83	105,86	97,69	104,23	516,9179
Vrtěžíř	OB	0,98	94,40	135,63	98,79	99,82	866,5533
Vříšť	OA	1,60	98,50	106,84	99,89	100,94	485,5598
Vysoké	OB	2,33	84,51	123,58	97,91	107,52	415,4951
Záblatí u Osové Bítýšky	OB	3,99	94,84	129,54	99,71	100,45	1204,7493
Zadní Zhořec	OB	3,08	97,91	95,20	97,46	101,25	1042,5756
Zahradiště	OB	3,47	99,93	94,05	98,75	101,77	307,5732
Zámek Žďár	OB	2,58	76,70	144,77	96,10	104,76	361,8386
Záseka	OB	4,08	96,40	99,24	97,61	101,62	1646,8996
Závist u Velkého Meziříčí	OB	4,08	78,53	109,71	99,88	99,82	80,9531
Zlatkov	OB	2,40	92,46	96,85	93,71	110,97	708,8721
Znětínek	OB	2,45	99,56	83,60	96,14	100,72	470,9876
Zubří u Nového Města na Moravě	OB	4,00	96,72	87,78	95,24	100,22	1007,2214
Zvole nad Pernštejnem	OB	1,85	98,92	96,10	98,61	100,96	430,4105
Ždánice u Bystřice nad Pernštejnem	OB	4,39	94,46	112,61	97,57	101,91	845,4842

V příloze č. 1 jsou uvedena všechna k. ú. ve vymezeném území, u jednotlivých vývojů rozlohy druhů půd byly zvoleny ty druhy, které zaujímají na rozloze okresu největší plochu.

NÁZEV k.ú.	zemědělská půda (v ha)	nezemě- dělská půda (v ha)	Celkem (v ha)	NÁZEV k.ú.	zemědělská půda (v ha)	nezemě- dělská půda (v ha)	Celkem (v ha)
Blahonov	59,7055	46,1302	105,8357	Nedvědice	161,0934	346,6094	507,7028
Prosatín	107,1346	54,1985	161,3331	Pernštejn	20,7949	125,4004	146,1953
Borač	146,344	254,517	400,861	Olší u Tišnova	127,5857	59,5569	187,1426
Podolí u Borače	47,9039	144,7816	192,6855	Klokočí u Olší	167,6775	81,6129	249,2904
Borovník	229,0357	42,7878	271,8235	Litava	168,5849	145,7967	314,3816
Černvír	54,1678	82,2654	136,4332	Rákové	54,8602	65,8373	120,6975
Dolní Loučky	200,9918	416,2328	617,2246	Pernštejnské Jetřabí	106,3971	35,7568	142,1539
Střemohoví	137,7296	57,0823	194,8119	Húsle	81,2599	66,0192	147,2791
Doubravník	320,3605	625,3758	945,7363	Jilmoví	154,0491	126,1895	280,2386
Drahonín	345,7616	323,0984	668,86	Manová	125,0689	56,0809	181,1498
Horní Loučky	215,7923	193,744	409,5363	Rojetín	301,2704	126,4155	427,6859
Újezd u Tišnova	162,6402	197,7132	360,3534	Říkonín	113,9786	147,3932	261,3718
Skryje	98,1103	122,9157	221,026	Tišnoská Nová Ves	236,4906	190,5293	427,0199
Kaly	158,4057	79,1667	237,5724	Křížínkov	260,5291	28,5797	289,1088
Zahrada	96,6731	106,4733	203,1464	Katov	231,2067	68,9446	300,1513
Křížovice	96,4842	105,1649	201,6491	Níhov	285,6823	206,9624	492,6447
Kuřimská Nová Ves	183,3079	143,2811	326,589	Vratislávka	252,3252	97,3381	349,6633
Kuřimské Jestřabí	208,4533	213,9759	422,4292	Zdařec	377,2156	212,577	589,7926
Lubné	155,2075	147,2892	302,4967	Víckov	111,9908	102,1474	214,1382
				součet	6362,2704	5645,941	12008,2114

Tab. 7: Úhrnné hodnoty základních druhů půd v k. ú. odpojitých se od okresu Žďár n. Sáz. 1.1. 2005

PŘÍLOHA Č. 3

Tab. 8: Zemědělské subjekty čerpající dotace v okrese Žďár n. Sáz., k r. 2007

Název instituce	výměra dotovaného pozemku	SAPS	LFA	TOPUP	% nárůst SAPS 2007/2006
1. AGRA Ždánice, a.s.	970.24 ha	2 708 425 Kč	1 443 575 Kč	2 405 958 Kč	10,32%
2. AGRAS Bohdalov, a.s.	1303.47 ha	3 638 637 Kč	1 156 872 Kč	4 780 091 Kč	13,52%
3. AGRIA Ujčov, a.s.	759.6 ha	2 133 544 Kč	1 493 542 Kč	1 382 216 Kč	9,61%
4. AGRO - Měřín, a.s.	9584.59 ha	26 742 098 Kč	8 143 325 Kč	27 306 233 Kč	10,94%
5. AGRO - Měřín, obchodní společnost, s.r.o.	27.44 ha	155 263 Kč		95 039 Kč	31,54%
6. AGRO Rozsochy, a.s.	1187.62 ha	3 313 595 Kč	868 247 Kč	3 239 970 Kč	14,09%
7. AGRO Skalka, spol. s r.o.	755.69 ha	2 135 665 Kč	167 134 Kč	1 685 641 Kč	10,73%
8. AGRO SÁZAVA, a.s.	800.03 ha	2 268 653 Kč	617 521 Kč	2 165 151 Kč	10,68%
9. AGRO ZVOLE, a.s.	1274.66 ha	3 547 132 Kč	720 476 Kč	3 529 530 Kč	10,80%
10. Agro Záblatí, a.s.	1940.83 ha	5 452 749 Kč	1 022 113 Kč	5 321 623 Kč	10,70%
11. AGROMERAN a.s. (Jimramov)	967.27 ha	2 724 282 Kč	1 603 027 Kč	2 893 755 Kč	10,63%
12. AGROSKAL s.r.o. (Křižánky)	292.02 ha	820 478 Kč	1 015 666 Kč	328 171 Kč	10,87%
13. AP Střítež s.r.o.	131.12 ha	366 022 Kč	209 033 Kč		21,13%
14. AZ Holding a.s. (Věstín)	874.49 ha	2 441 921 Kč	1 332 700 Kč	2 132 149 Kč	5,01%
15. AGROS Vysočina, a.s. (Kundratice)	650.57 ha	1 814 084 Kč	260 416 Kč		15,15%
16. B I K O S spol. s r.o. (Velká Bíteš)	955.37 ha	2 669 875 Kč	315 188 Kč		10,00%
17. Bobrovská, a.s.	853.1 ha	2 367 536 Kč	592 978 Kč		9,50%
18. DS AGROS, a.s. (Netín)	1592.37 ha	4 460 064 Kč	1 061 908 Kč	4 592 548 Kč	9,54%
19. Družstvo "Heřmanov"	404.04 ha	1 188 398 Kč	314 539 Kč	898 210 Kč	15,81%
20. Marie Svobodová (Černá - Milíkov)	12.32 ha	34 559 Kč	22 092 Kč		10,87%
22. HUSÁK, spol. s r.o. (Ubušín)	183.1 ha	511 124 Kč	621 588 Kč	449 386 Kč	8,73%
23. Hospodářské obchodní družstvo Vidonín	704.1 ha	1 965 830 Kč	505 344 Kč	1 463 702 Kč	7,23%
24. Hospodářské obchodní družstvo Březejc	663.67 ha	1 865 588 Kč	507 118 Kč	1 876 909 Kč	11,14%
25. Hospodářské obchodní družstvo Dolní Heřmanice	749.93 ha	1 381 932 Kč	246 878 Kč	1 459 181 Kč	14,48%
26. Hospodářské obchodní družstvo Jabloňov - Ruda	639.81 ha	1 776 902 Kč	340 882 Kč		10,11%
27. JHYB s.r.o. (Křižanov)	496.52 ha	1 495 798 Kč	54 812 Kč	1 303 561 Kč	1,25%
28. Krčma - Nový Dvůr, s.r.o. (Strážek)	240.67 ha	665 112 Kč	169 550 Kč		7,95%
29. Vladimír Zich rostlinná a živočišná výroba (Světnov)	32.24 ha	89 998 Kč	25 669 Kč		10,87%

30.	MVDr. Radoslav Kinský	0 ha	343 550 Kč	74 588 Kč		16,87%
31.	NIROS, spol. s r.o. (Nížkov)	142.48 ha	396 924 Kč	138 380 Kč		10,87%
32.	NIVA, a.s. (Vlkov)	954.15 ha	2 663 510 Kč	351 415 Kč	2 298 056 Kč	10,87%
33.	NYK,s.r.o. (Nyklovice)	288.75 ha	805 739 Kč	507 011 Kč	821 883 Kč	10,58%
35.	PROAGRO Radešínská Svratka, a.s.	2663.63 ha	7 501 124 Kč	1 706 328 Kč	7 840 942 Kč	14,84%
36.	Jaroslav Pytlík (Měřín)	43.95 ha	122 686 Kč	44 474 Kč		10,87%
37.	RUBELIT, s.r.o. (Rožná)	1312.19 ha	3 662 281 Kč	1 837 825 Kč	3 054 219 Kč	10,42%
38.	STAGRO spol. s r.o (Ruda)	418.12 ha	1 166 903 Kč	67 436 Kč	877 887 Kč	10,09%
39.	SULPO, s.r.o. (Sulkovec)	414.42 ha	1 156 854 Kč	850 069 Kč	1 055 012 Kč	9,55%
40.	SVRATECKO, a.s.	618.41 ha	1 710 576 Kč	1 433 462 Kč	1 382 872 Kč	14,59%
42.	Společnost Bohuňov, a.s.	1134.83 ha	3 195 151 Kč	1 426 365 Kč		9,68%
43.	"Staviště" zemědělské obchodní družstvo (Lhotka)	276.14 ha	770 789 Kč	344 677 Kč	640 969 Kč	11,32%
45.	Zemědělské družstvo Velká Losenice	2095.28 ha	5 963 538 Kč	1 462 115 Kč	5 912 798 Kč	9,95%
46.	Zemědělské družstvo ÚJEZD	303.33 ha	847 332 Kč	153 186 Kč	926 381 Kč	8,54%
47.	Zemědělské družstvo vlastníků půdy se sídlem v Horní L.	144.05 ha	401 390 Kč	70 721 Kč		9,19%
48.	ZEMAS AG,a.s. (Mostišťe)	3276.46 ha	7 897 378 Kč	2 361 369 Kč		12,58%
50.	ZERAS a.s. (Radostín n/O.)	1966.3 ha	5 457 299 Kč	1 597 208 Kč	6 744 433 Kč	11,05%
51.	ZP Ostrov,a.s.	1193.45 ha	3 324 621 Kč	832 569 Kč		11,21%
52.	Zemědělská společnost Prosetín, a.s.	678.83 ha	1 895 373 Kč	1 129 346 Kč	1 668 710 Kč	10,76%
53.	Zemědělské družstvo Koroužné	46.67 ha	130 279 Kč	155 943 Kč	68 369 Kč	8,62%
55.	Zemědělské družstvo Nížkov	834.42 ha	2 327 162 Kč	584 196 Kč	2 749 250 Kč	9,57%
56.	Zemědělské družstvo Oslavice	546.25 ha	1 526 923 Kč	809 160 Kč	1 430 512 Kč	9,95%
57.	Zemědělské družstvo Sněžné	1456.12 ha	4 067 300 Kč	3 346 775 Kč	3 466 500 Kč	9,43%
58.	Zemědělské družstvo Světnov	1235.25 ha	3 513 885 Kč	1 663 405 Kč	4 245 504 Kč	3,35%
59.	Zemědělské družstvo Vrchy	860.29 ha	2 400 300 Kč	2 147 103 Kč	2 239 886 Kč	11,04%
60.	Zemědělské družstvo vlastníků Hodíškov	318.96 ha	862 518 Kč	181 373 Kč	1 285 620 Kč	13,94%
61.	Zemědělské družstvo vlastníků Novoveselsko	917.64 ha	2 531 779 Kč	427 387 Kč	3 815 846 Kč	13,19%
62.	Zemědělské družstvo vlastníků Poděšín	264.4 ha	659 799 Kč	190 644 Kč	688 750 Kč	10,82%
63.	Zemědělské družstvo vlastníků Sirákov	307.3 ha	864 332 Kč	349 763 Kč	1 107 054 Kč	13,09%
64.	Zemědělské družstvo Nové Město na Moravě	4099.31 ha	11 456 541 Kč	6 477 649 Kč	9 085 861 Kč	11,10%

PŘÍLOHA Č. 4

Foto 1 JZD ve Žďáře nad Sázavou – v období před r. 1989 ještě prosperovalo, avšak v l. vlně transformace doplatilo na změnu vlastnictví. Ještě před tím, než zcela ukončilo provoz, v r. 1996 (již jako ZD Žďár nad Sázavou) v něm bylo ustájeno na 200 dojnic, chovala se v něm i telata (cca 50 ks).

Foto asi z r. 1992 (pramen: soukromý archiv).

Foto 2 Tatáž budova žďárského JZD (bílá budova vzadu je zrekonstruovaná nezemědělskou firmou). Útlum zemědělské výroby s sebou přináší také rušení farem. Jisté je, že z ekonomického ani společenského hlediska není nejvhodnější mít chov krav v blízkosti města s 24 000 obyvateli. Avšak takovéto plochy jsou k vidění i na venkově.

Foto z jara 2008
(pramen: soukromý archiv).

Foto 3 Pasoucí se skot. Zatravňování orné půdy s sebou přináší otázku co s rostoucí travou. Jedním z nabízených řešení je nechat ji spást vyšlechtěným skotem, popř. jiným dobyt看 (ovce, koně,...). Tento obrázek není na Vysočině ničím neobvyklým. Foto z léta 2007, okolí Domařína na Bystřicku. (pramen: soukromý archiv)

Foto 4 Řepka olejka mění tvář krajiny. Řepka se začala hojně pěstovat v druhé polovině 90. let 20. stol., na Vysočině na polích, kde se před r. 1990 pěstovali brambory. Na přelomu května a června (a pak víceméně po celý červen) se krajina zbarví do žluté barvy. Řepka je též jednou z technických plodin, která je podporovaná dotacemi. (pramen: Jiří Chromý)